

SUUSATAJAD

OLU ON ILLUSTREE- RITUD AJAKIRI

S I S U

Suusatajad kunsttöenduslik ese.

Johan Bechter: Kolm luulet.

Th. Gehlhaat: Lanstoa. Pilt.

Arhitektuurilisest loomingust, kirjut.

O. Siiman: Elamu Tallinnas ja elamu Pärnus, pilte.

Arno Matteus: Prof. J. Uluotsa maja, pilt.

A. Soans: Trepikoja detail ja Suvila Pirital, pilte.

Meie välisministeerium, kirjut. Pilte.

K. Bõlau: Saatkonna maja Helsingis. Pilt.

Have-Valtman: Joon.

E. Virgo: Välisministeeriumi algaastailt, kirjut. Pilt.

Jean Meuvret: Agraarse feodaalsuse vastu, kirjut.

Th. Gehlhaat: Toompea väravad, joon.

J. Umbliä: Murrangupäevilt 30 a. eest, kirjut. Pilt.

Joseph Delteil: Viis meelt, romaan. Tõlk. Alice Naelapea.

A. Soans ja *Edg. Kuusik*: Kunstihoone ülemine näitusaal. Pilt.

Joh. Bechter: Modell. Vääratus. Luulet.

F. Vendach: Elamu Nõmmel. Pilt.

Joh. Havik: Oigekeelsuslik kiri.

Aleksei Dolgošev: Juhan Liivile. Luulet.

Linda Künnapas: A. Läte jutul, kirjut. Pilt.

K. Kopf: Kunsttöenduslikke esemeid. Pilte.

Tšehhi teater, pilte.

Const. Tennukest: Tahame elada.

Octavus Roy Cohen: Kalasilmad, illustr. novell.

Have-Valtman: Tallinna ja Tartu inimesi, joon.

Lõbusat jne.

Artikleid, novelle, pilte

HIND

35 SENTI

NR 1 JAANUAR 1935

OLION

V AASTAKÄIK
ILLUSTREERITUD
A J A K I R I

„OLION“ on teinud end tarvilikuks koolile, kodule ja raamatukogule ning igale kultuuri ja ilu sõbrale. „OLION“ on ajakiri — kõigile.

„OLIONI“ saab tellida talitusest ja igast postiasutusest. Praegu on kohane aeg „OLIONI“ tellimiseks 1. jaanuarist.

Eestlasele maitseb ainult kodumaa odrast, eestlaste tööga ja Eesti ettevõttes valmistatud

Livonia
õlu

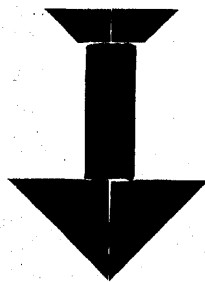

„Livonia“ õlu

ja karastavad joogid *Karamel*, *Mesi-Sekt* jne.
Tallinna ladu „Uellamo“, Heeringa t. 21, telef. 310-30

O/üh. MELTSI villa- ja riidevärvimisetööstus

Tartus, Pikk tän. 12; telef. 8-88.

Kaupmeestele, asutustele, ettevõtetele igasuguse villase riide soodsaim ostukoht.

OLION

VIIES AASTAKÄIK

N 1 (46) 15. JAANUAR 1935

OLION TULEB TARBEST VÕIMALDADA KÕIGILE OSASAAMIST VAIMSE KULTUURI MITMEKESISEIST AVALDUSIST, KIRJUTASIME SAATESÖNAS OLIONILE TA RAJAMISPÄEVIL. ALATES OMA ILMUMISE VIIENDAT AASTAKÄIKU OLION TULEB SAMAST TARBEST EDASI, NÜÜD AGA KUUKIRJA ASEMELE KAKS KORDA KUUS. TA TAHAB ANDA ENDEISELT VABAT NING TEADLIKKU VÄLJENDUST ME RAHVA MÕTTEILE JA SOOVELE, KAJASTADA AEGA SÖNAS JA PILDIS. AGA AVARAMATES RAAMIDES. TA HAARAB KÕIKE, MIS TÕELISELT PUUDUTAB ELU ARENGUT, KÕIKE, MIS OLNUD JA ON. TA ARENDAB ME RAHVA HUVIDE ÜHTLUST JA KOOSKÕLA, RAHVUSLIKKU ÜHTEKUULUVUST JA ÜLESEHITAVAT, LOOMINGULIST TÖÖD.

KUI OLION ILMUMA HAKKAS, OLI TA UUDNE KUJU ME AJAKIRJALITERATUURIS. KÕIGEPÄÄLT KA ESINDUSLIKUST KÜLJEST, VÄLIMUSELT. SEE OLI JULGE NING KALLIS KATSE VÄLJAANDJALE, ÜKSIKISIKULE. SEST NII LUKSUSLIK AJAKIRI, VALITUD KAASTÖÖGA JA ILLUSTRATSIOONIDEGA KRIITPAPERIL OLI MEIE OLUDES ENNENÄGEMATU. SEE NÕUDIS SUURI VÕIMALUSI JA PALJU TEADLIKKE LUGEJAI. JA TA SÜNDIS NING ILMUS AASTAID JUST MEIE MAJANDUSLIKU ELU SURUTISE KÕIGILE KIBEDAS OLUSTIKUS. SELLAL, KUI VÕIMUTSES LOIDUS KA KIRJANDUSTURUL, MIL ELU OLI VALGUNUD KOHVIKUSSE, KÕRTSI JNE. AGA OLION JÄI PÕSIMA MEIE OLUDES TÄHELEPANUVÄÄRSE LUGEJATEPERE HULGAGA. OLI JA ON.

MURRANGUAASTAD EESTI ELUS AGA EI VÕINUD JÄTTA OMA MÕJU AVALDAMATA KA OLIONILE. TULI ASUDA KAPITALIDE ÜMBERKORRALDAMISELE, ET KINDLUSTADA AJAKIRJALE TULEVIKKU. SELLE TULEMUSENA SAAB OLIONI ILMUMINE JATKUDA A. 1935 KAKS KORDA KUUS. TALLINNAS, RIIGI PÄÄLINNAS.

OLIONI ÜMBER ON KOONDUNUD ÜLE 200 KAASTÖÖLISE. SELLIST KAASTÖÖLISTE ARVU EI TUNNE PALJUD ME AJALEHEDKI. TÄNADES KAASTÖÖLISI, LUGEJAI JA KUULUTAJAI OLIONILE OSUTATUD HUVI JA SÕBRALIKKUSE EEST TÄHENDAGEM LÕPUKS, ET OLION PÜÜAB KA EDASPIDI ORGANISEERIDA PROBLEEME JA NÄHTEID KULTUURI KÕIGILT ÄLADELT SOLIIDSE TASEME JUURES.

NAABERRAHVAIL—SOOMLASIL, LÄTLASIL JA LEEDULASIL—IIMUB MITU VÄÄRTAJAKIRJA. MEIE—EESTLASED—NÄIDAKEM KA, ET SUUDAME ENDILE VÕIMALDADA ÜHE KAUNI KIRJANDUSE, KUNSTI JA POPULAARTEADUSLIKU SISUGA ILLUSTRERITUD KULTUURAJAKIRJA—OLIONI. AASTAST AASTASSE.

TOIMETAJA.

TEGEV JA VASTUTAV TOIMETAJA: GEORG NÄELAPEA VÄLJAANDJA: JAKOB LOOSALU

TOIMETUS:

TALLINN, RATASKÄEVU 6—2. TEL. 460-68

ADDRESS: OLION—TALLINN

POSTKAST 193

TALITUS:

TALLINN, RATASKÄEVU 9, TEL. 460-48

POSTI JOOKSVA ARVE NR. ON: 29

OLION

ILMUB KAKS KORDA KUUS TALLINNAS

TELLIMISHIND: AASTAS 7 KROONI

POOLAASTAS 4 KROONI

KOLME KUU P. 2 KROONI

KAHE KUU P. 1 KR. 35 S.

ÜHE KUU P. 70 SENTI

ÜKSIKNUMBER 35 SENTI

Johan Bechter

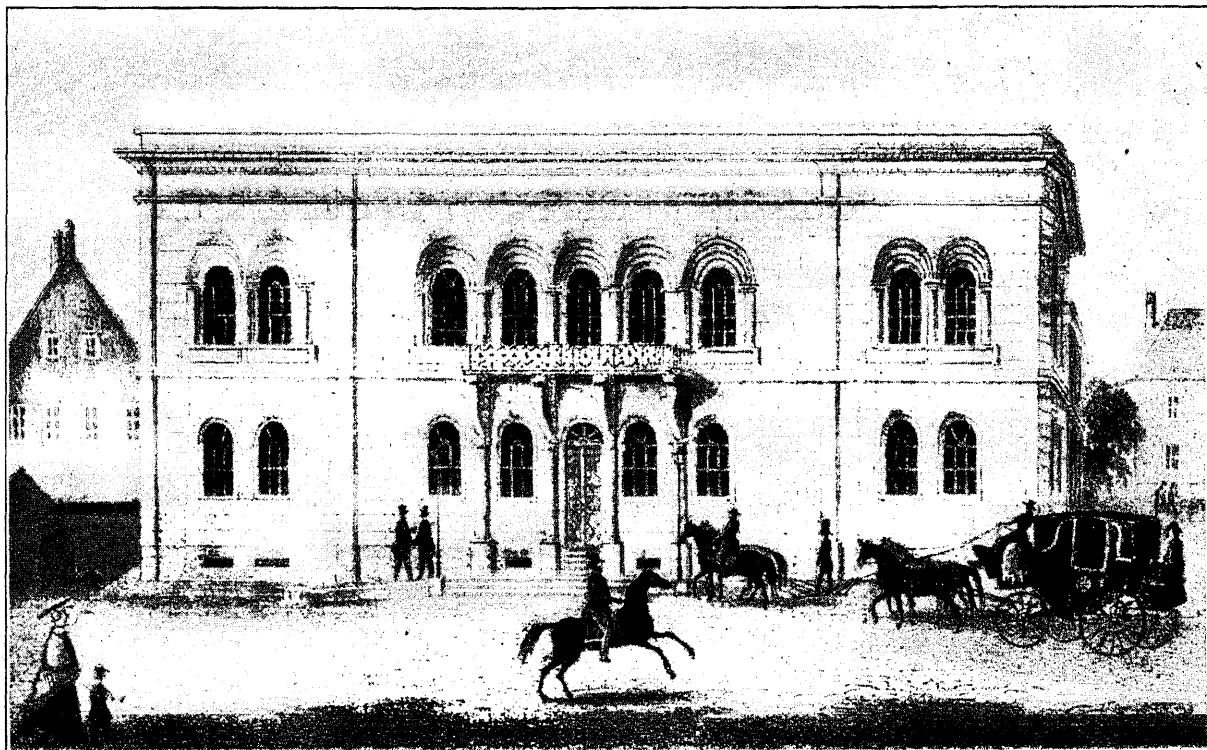
Öine suusatee

*Sel ööl, mil metsi katab härmatis kui krepp,
jääb kitsas tee mu suusapaarist maha.
Xuuvalgel väljad kuldsed on kui vaha,
org hangi täis ja oja üle lüangi lepp.*

*Ei müttä veski tööd, ei tüksutele sepp
ja kuldsed väljad jäävad seljataha.
Nüüd läbi metsi, ämaruse aha
ühtainust rada rändan, relvaks suusakepp.*

*Mu rada läbi öise metsasaare,
kun Sinu suusad, neidis, teinud kaare.
Siin vaikus, lõhnab vaik ja avaraks saab rina.*

*Puult härmatist toob kärsik oksahaare
ja häälitsedes õhku tõuseb ärkvel lina.
Sel ööl su suusatee ja lähedus mu aare.*

Th. Gehlhaat: Landstube Tallinnas

Praegune E. V. Välisministeerium

Välisministeerium

Seesmine ümberehitus arh. Karl Burmani projekti järel

Arhitektuurilisest loomingust

ARHITEKTUURI klassitsistlikud traditsioonid on väga tugevad Skandinaavias, iseäranis Taanis. Kohastatud moodse aja nõudeile Skandinaavia klassitsistika stiil on üsna sümpaatne oma elegantse lihtsusega. See ilmutab vormikindlat käsitelu ja peenaristokraatlikku vaimu.

Ometi näeme Skandinaaviaski vanade traditsioonide teatud taandumist funktsionalistliku arhitektuuri voolu ees. Murdepunktiks oli suur Rootsi rakenduskunsti näitus 4 a. tagasi Stokholmis, mil kõik ehitused olid püstitatud funktsionalistlikus stiilis. Need paelusid oma ansambli värs-kusega.

Ka Soomes on katsutud Rootsi jälgedes funktsionalismile minna. Arhitekt Aalto tööna Helsingi ehitatud haigemaja ongi vormilt juba üsna elegantne. Klassitsistliku stiilitaotluse hiilgavamaks saavutuseks aga nii Skandinaavia riikides kui ka Soomes tuleb pidada Soome parlamendimaja. (Vaadatagu *Olion* 1931 ja 1932, *Lahtised lehed*.)

Saksamaal juhib ehitustegevust Reichskulturkammer'i seadus, milline astus jõusse 1. okt. 1934. Selle kohaselt on loovad arhitektid koondatud Kulturkammer'isse kujutatavate kunstide erikotta erikutseseadusega. Arhitektid on kohustatud pidama oma tegevuses Saka kultuuri ja hää ehitusmeelsuse sihtjooni ning on vastutavad selle eest, et Saksa maad ja linna ei moondataks inetuks alaväärtuslike ehitustega.

Enne seda seadust olid paljud andetud kahjurid laskunud äriliste trikkide abil ehituskunsti lubamatul viisil labastamisele, „Saksa maa ja linna pilti rikknud“. Nüüd saksa arhitektid ei pea olema üksnes tehnikud, vaid ehituskunstnikud, kes tehnika abil loogu kunstiteoseid.

Venemaal käib 1932. a. alates võitlus täisväärse sovjetliku arhitektuuri nimel. Seni üldiselt maksvusel olnud konstruktivistlik vool oma metsik-romantilise masside kuhjamisega ja konstruktivistsete motiivide segipaiskamisega on silmapaistvamate arhitektide poolt terava kriitika osaliseks saanud. Tundub suurt tõusu arhitektuurses loomingus ning arhitektide pere meeolus.

Vormikultuuri taseme tõstmiseks tahetakse panna senisest suuremat rõhku arhitektide kaadri ettevalmistamisele. Arhitekt ei pea olema üksnes vastutav oma kavandi, vaid ka reaalse teose eest. Hüüdsõnaks on: arhitekt tellinguile.

Nii kokkuvõtte *Eesti arhitektide almanakis* avaldatud E(dgar) K(uusiku) kirjutusest „Ringvaade“.

Milline on arhitektuuri olukord meil Eestis? Sellele annab vastuse kokkuvõtte August Volbergi kirjutusest samas albumis:

Poolteise aastakümne eest pärisime venelastelt ehitusseaduse, milline oli koostatud suure ja mitmekesise Venemaa olude kohaselt, arvesse võtmata ka riigi erinevate rahvaste omapärasuhtumist ehitusküsimusis, ütleb autor. Selle ehitusmäärustiku, arhitektide poolt Venes omandatud tehnilise hariduse ja vabaduse väärti

mõistmise tulemuseks on — troostitud agulid meie vanalinnade ümber.

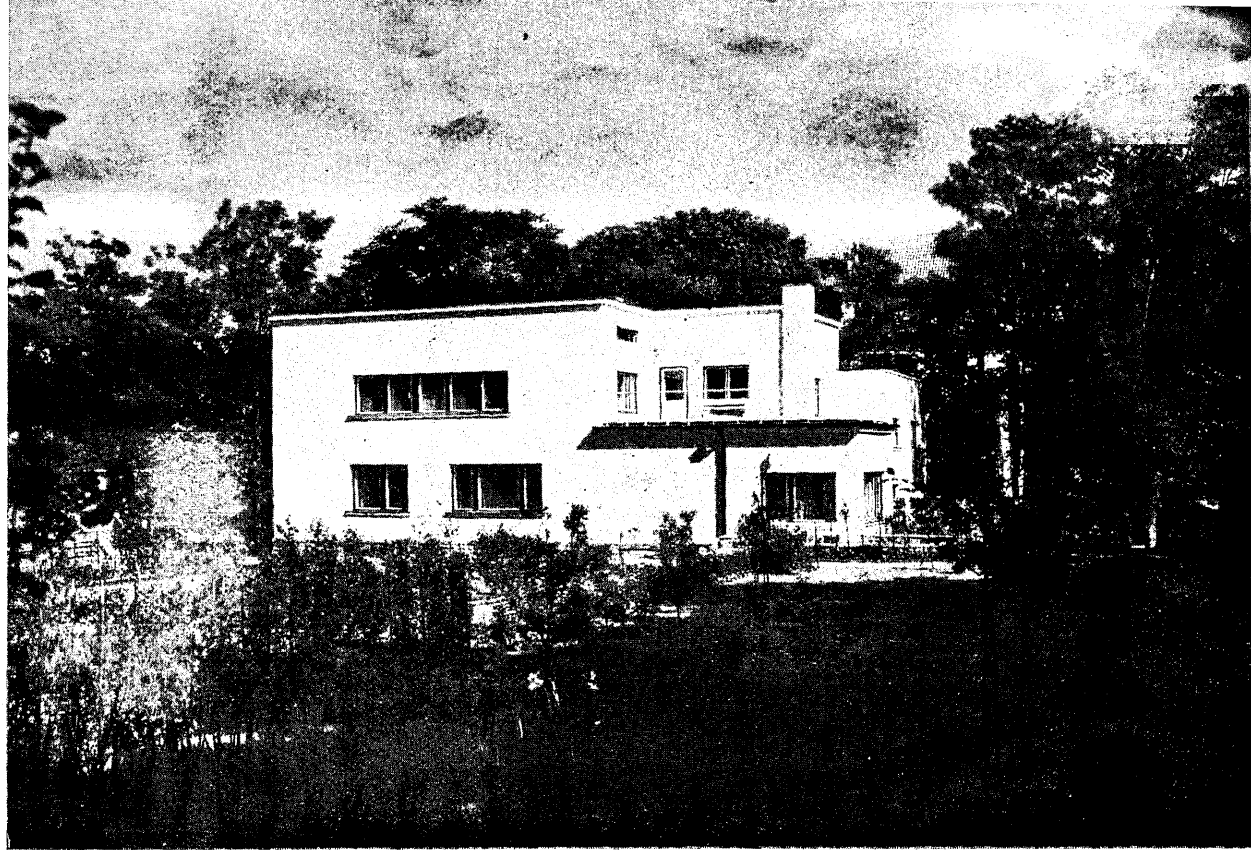
Meie riikliku iseseisvuse saavutamise järele küll võis loota Eesti ehitustegevuses säärast arenemist, milles oleks võinud avalduda vaba rahva elujõud ja omakultuuri loov tahe, nagu seda näeme soomlaste ja osalt ka praegu leedulaste juures. Meil aga seda ei järgnenud. Loodi vaid Riigikogu hoone ja aedlinna tüüpi asulaid, nagu „Oma kolle“ ja linnaametnike elamud Tallinna Pelgulinna. Hiljem, selle asemel et kavakindlalt ehitustegevust suunata väljatöötatud linna ja asula plaanidele vastavalt, meil hakati soodustama, koguni riikliku ehituslaenu abil, alevite tekkimist ja nende arengut. Lõpuks kadusid igasugused põhimõtted ning sihid ehituspoliitikas ja maad võttis kaootiline olukord. Äritsev element hakkas püstitama agulitüüpi puumaju just ka päälinna, pööramata tähelepanu ruumijaotuse otstarbekohasusele ja ehituse korralikule välimusele. Nüüd Tallinn tundub saarekesena laias alevimeres. Umbes analoogiliselt on arenenud ehitustegevus ka teistes linnades, väljaarvatud vahest ehk Pärnu, kus linnavalitsus on nähtavasti olnud teadlikum oma ülesannetes.

Kuna puudus ehitusjärelvalve ametkond, siis ehitusviis toimus peagu täiesti väljaspool arhitektide mõju- ja tegevuspiirkonda: omalaadne joonestajate jne. kaader nõustus majaomaniku soovidele vastavalt valmistama projekte, hoolimata tehnilistest ja esteetilisest nõuetest. Alles paar aastat tagasi avastas Tallinna linnavalitsus terve linnaosa, mis oli ehitatud Kristiine heinamaale...

Aga ka maaehituste areng on sammunud meil mitmeti vale rada. On mindud üle vanadelt ehitusvormidelt ja traditsioonidelt uutele ehitusviisidele, kusjuures parema eeskujud puudumisel on võetud eeskujud jällegi halvadel aguliehitustelt. Loobuti vanadest rahvapärastest ehitusviisidest, pidades neid labasteks ja puudulikeks, märkamata nendes väljakujunenud voorusi. Vana koosehituse tüüp hääde proportsioonidega, mõjuva impoosantse kujuga, sobis suurepäraselt ümbritsevasse maastikku.

Taluehituste kõrval iseloomustavateks maa-arhitektuuri tähisteks on avalikud ehitused: rahvamajad, koolimajad, palvelad jne. Need peaksid andma tunnistust ümberkaudsete vaimsetest ja ühiskondlikest huvidest. Meil ehitatud arvukatest rahva- ja koolimajadest on suur enamus masendavalt labased välimusest, ehituslikult lõpetamata ja halvasti hooldatud. Siin pole rahapuudus pääpõhjuseks. Kuni pole kohapääl kõvendatud ehituslikku järelvalvet, pole maa avalike ehituste alal paranemist loota.

15 aastat senist ehitustegevust olgu hoiatuseks neile, kes arvavad võivat otsustada rahva kultuuritaseme üle kirjaoskajate protsendi põhjal. Kultuuri omada võib ka kirjaoskamatu — niivõrd kui temas üksteise vastu käivad tendentsid on

Arh. Oskar Siiman, elamu S. Roosikrantsi tänavas Tallinnas, üldvaade. Pildi järele otsustades ei võiks arvata, et see rohelisest ümbritsetud hoone asetseb Tallinna käidava tänava ääres.

harmoniseeritud ning tema mõtlemises ning käitumises tundub seda lihtset, ent suveäänset vormi, mis lubab ka talupojal kõnelda kuningaga nagu mees mehega.

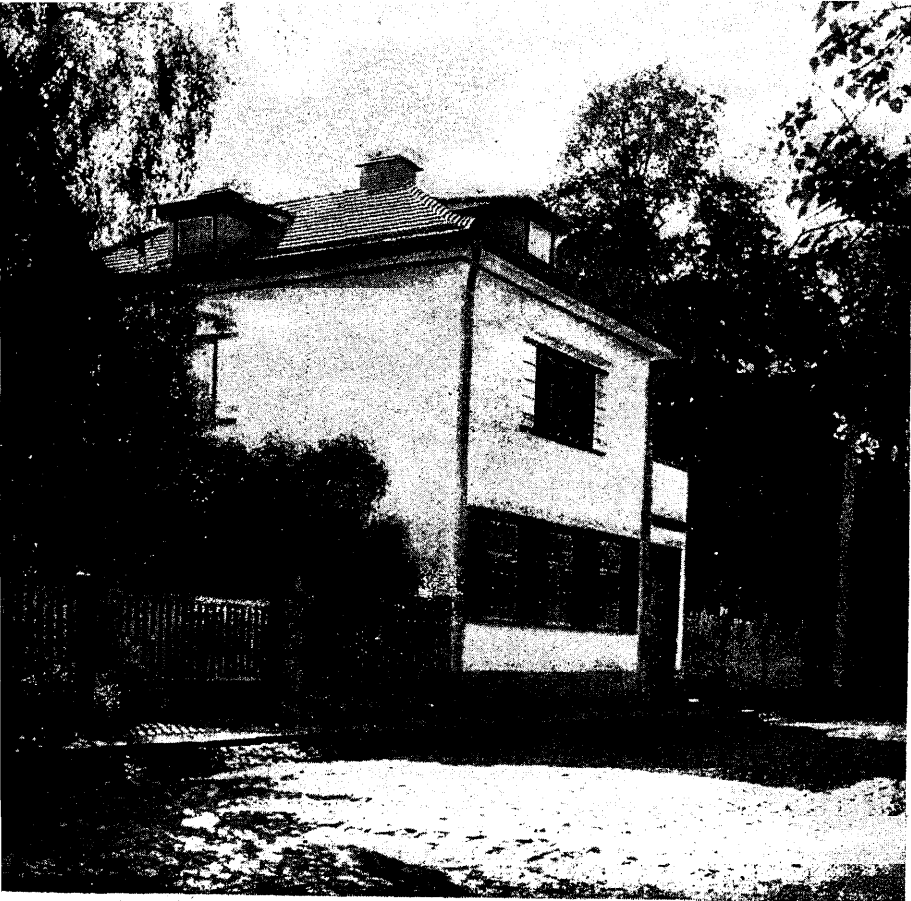
Edasi ütleb arhitekt Edgar Kuusik oma artiklis: Arhitektuur on kõigile kättesaadav ja nauditav. Enam kui ükski teine kunstiteos tekib arhitektuurne teos ühiskondlikust kogutahtest, nii et kodanik õigusega võib uhke olla sellele. Arhitektuuri ülesanne, — kõikidele kultuurilistele üritustele ulualust anda, — on ka meil tänapäeval arhitektuuri sidunud kultuuri üldarenguga.

Veel on meil inimesi, kelles elab rikkumatu, võltsimatu instinktide tüsedus, nende kõrval, kes ajavad vaid ladvikukujulise ebahariluse veesivõsusid. Kui saatus tahab, siis kristalliseeruvad ehk juba ligemas tulevikus ühiskonnas äratundmised, mis võiksid juhtmeiks olla positiivse arenemise suunas ja siis kujuneb ka vormikindlamalt meie inimene ning ühes temaga ka meie kultuur ja selle sümbol — arhitektuur.

Nii räägivad arhitektid ise. Tahtes aga kõigiti aidata kaasa Eesti kultuuri arendamisele ja armastuse ning huvi õhutamisele laiemates ringkon-

dades arhitektuuri vastu on nüüd Eesti Arhitektide ühing Edgar Kuusiku, Konstantin Bõlau ja Alar Kotli toimetusel avaldanud mainitud väga häa *Eesti arhitektide almanaki*, mis oma uhkete illustratsioonidega pälvib tõsist tähelepanu. Sellesse teosesse on paigutatud palju ilu ja armastust. Kõik, kellele kallis Eesti tulevik ja oma kodu, peaksid selle teosega tutvuma.

Taotledes oma seniste ilmumisaastate jooksul rahvuskultuurilisi sihte *Olion* toetab soojalt ka Eesti arhitektide jõupingutusi ja tööd ning avaldab seepärast siin näiteid Eesti arhitektide saavutustest nende almanaki järele. Nähku *Olioni* suurearvuline lugejaskond, mida on loonud ehitustegevuse alal meie arhitektide kaader. See, olgu täienduseks nende rohkearvulistele kirjutustele ühes illustratsioonäidetega Prantsusmaalt, Soomest, Saksast ja Eestist, mis *Olion* varemalt on juba avaldanud. Seepärast ei puuduta meie käesolevas pikemalt arhitektuuri ajalugu ja arhitektuuri üksikuid stiile. Avaldagem vaid lõpuks soovi: arenegu Eesti arhitektuuriline looming võimalikult meie rahvusliku omapära otsingu suunas... Ning selle restaureerimise suunas, mis kaootilistest aegadest hoolimata, on säilinud.

Arh. Arno Matteus: Professor J. Uluotsa maja Tartus, Õpetaja tänavas. Ümberehitatud puumaja, väljaspoolt kaetud krohaviga. Pangem tähele omapärast aknaluukide markeerimist krohvis.

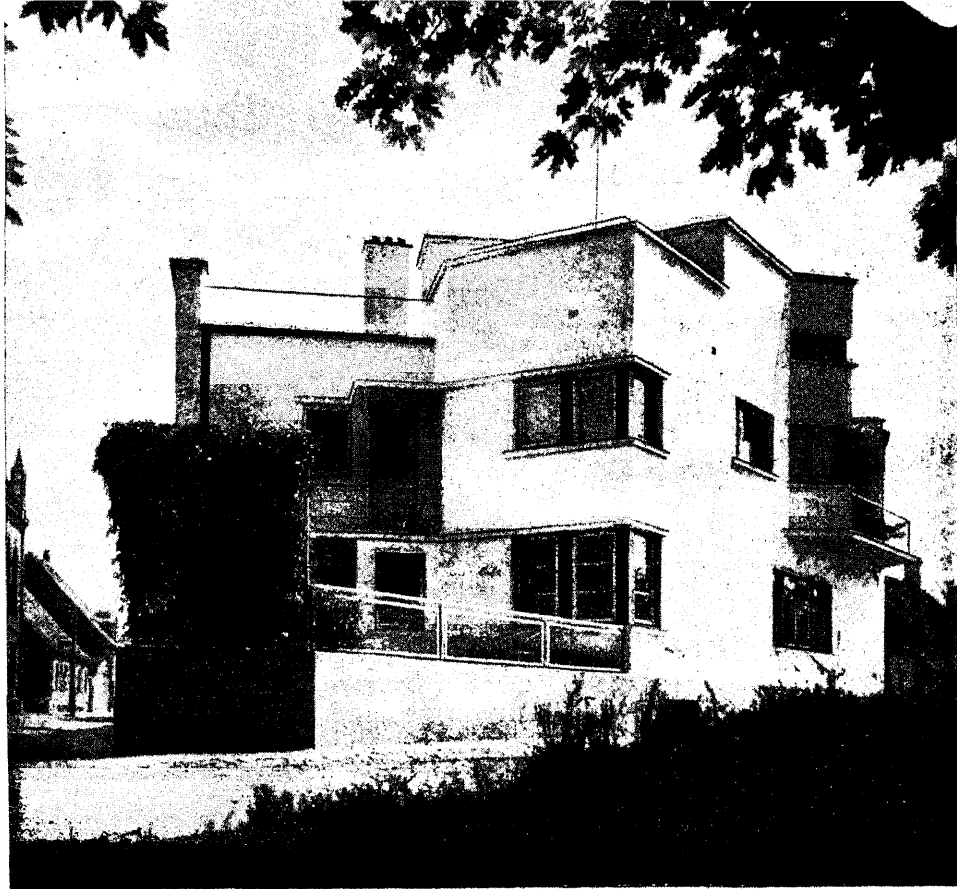
All: Arh. Anton Soa ns: Piritä suvila trepidetail. Kõik suvila ruumide seinad ja laed on kaetud kodumaa kaskvineeri plaatidega, milline seinakate peitsitud soojades toonides annab ruumidele koduse, mugava ilme.

Arh. Oskar Siim a n: Elamu Pärnus, Rütli tän. nurgal. Tõendab, kuidas ka minimaalsete mõõtudega krundile on võimalik komponeerida perekonna eluaset, kus ei puudu isegi iluaed.

All: Arh. Anton Soans'i „Suvila Piritäl“, eesvaade. Alumine kord on ehitatud tulekindlast materjalist, ülemine aga püstpalkidest ning kaetud vesiloodis vooderdusega. Puuosad on kaetud umbrat sisaldava värnitsaga, kuna aknaraamid ja karniisid on värvitud valgeks.

Välisminister Julius Seljamaa

Meie välisministeerium

Praegune E. V. välisministeeriumi hoone on endine Eestimaa rüütelkonna maja — *Landstube* ehk *Ritterhaus*. Ta ehitati üldsuse rahaga, talupoegadelt võetud n. n. adra-maksuga. Seisuste kaotamise järele võõrandati seepärast hoone rüütelkonnalt samal alusel, nagu hiljem Toomkirik. Ajast, mil maja kasutati rüütelkonna poolt ta võimu päevil, on säilinud Th. Gehlhaat'i joonistus. Siis tõllad veeresid Toompeale läbi Toome väravate. Kahjuks pole see Tallinna kaunis „triumfivärav“ säilinud. Võime teda näha jällegi Gehlhaat'i joonistusel.

Nagu nähtub piltidest, kannab maja praegugi endist kuju ja ilmet. Seda pole muudetud pärast seda, kui a. 1921 siia asus välisministeerium oma endisest asukohast, majast nr. 3 V. Pärnu maanteelt, ja välisminister Toomkooli tänavast nr. 17. Küll võeti ette 1923. a. hoone põhjalik seemine ümberehitus arh. Karl Burman'i projekti järele. Selle järele sai ruumide jaotus mitmes osas sootuks teissugune, kui see oli varem. Alumisel korral asus siis veel rüütelkonna arhiiv ja

vangimajade päävalitsus. Praegune suur vastuvõtusaal oli Eestimaa rüütelkonna vappide saaliks arvukate niisidtega, kus vapid aetsesid. Nii vapid kui ka pildid jne. paigutati provintsi-aalmuuseumi.

Maja alumine kord ehitati sedavõrd põhjalikult ümber, et kadus ka Kohtu tän. poolses küljes leidunud trepikoda. Kokku on siin nüüd 15 tuba ametiruumideks.

Teine kord korraldati nii ümber, et sinna võis asuda elama välisminister. Tal on erakorteriks 4 tuba. Pääle nende on teisel korral 5 esindusruumi, nende hulgas suur konverentsisaal. Teisel korral töötab kaks bürood.

Edaspidi tuleb maja laiendada. See teostub Kohtu tän. poolses osas umb. 6 meetri ulatuses ühe korra juureehituse kujul.

Välisministeeriumi juhib praegu välisminister Julius Seljamaa, end. kauaaegne Eesti välis- saadik. Tema sekretäriks on pr. Linda Kilvits.

Ministri abiks on Heinrich Laretei.

Poliitilise osakonna direktoriks on Rudolf

Möllerson, esimeseks sekretäriks prl. Emilie Simenson ja sekretäriks-ametnikuks pr. Alma Lindpere.

Rahvasteliidu büroo juhatajaks on Aleksander Pallo.

Poliitilise büroo juhatajaks on Voldemar Ojansoon.

Informatsiooni büroo juhatajaks on Jüri Sammul. Teiseks sekretäriks on Karl Zirkel.

Väliskaubanduse osak. direktoriks on Eduard Virgo, esimeseks sekretäriks Heinrich Pullerits. Lepingutebüroo juhatajaks on Rudolf Mückvitz. Esimeseks sekretäriks on Damasius Treude.

Administratiiv osak. direktoriks ja protokollilemeks on Jaan Mölder.

Konsulaar ja juriidilise büroo juhatajaks on Peeter Jalaja. Esimeseks sekretäriks on August Koern.

Kantselei juhatajaks on prl. Marta Saare. Järgmised välisriigid on Eestisse saatnud oma saadikud, konsulid jne.:

Saksamaa, P.-Ameerika Ühendriigid, Austria, Belgia, Taani, Hispaania, Soome, Prantsusmaa, Suur-Britannia, Ungari, Itaalia, Latvija, Leedu, Norra, Hollandi, Pärsia, Poola, Rumeenia, Püha Tool, Rootsi, Tšehhoslovakkia, Nõukogude-Vene, Argentiina, Chili, Kreeka, Louxemburg, Portugal ja Šveits.

Avaldame käesolevas Eesti Vabariigi esindajate nimes ja nende aadressid. Need on vajalised väliseestlastele, reisijatele, ärimeestele ning kõigile neile, kel on elulist tarvidust eesti esinduste kaudu välismaailmaga kokkupuuteks. Aadresside puudumisel ei teata kuhugi pöörduda ning tülitatakse vahest sageli asjata ka välisministreeriumi. *Olion* on seega ajakirjanduses allik, kust neid aadresse saab.

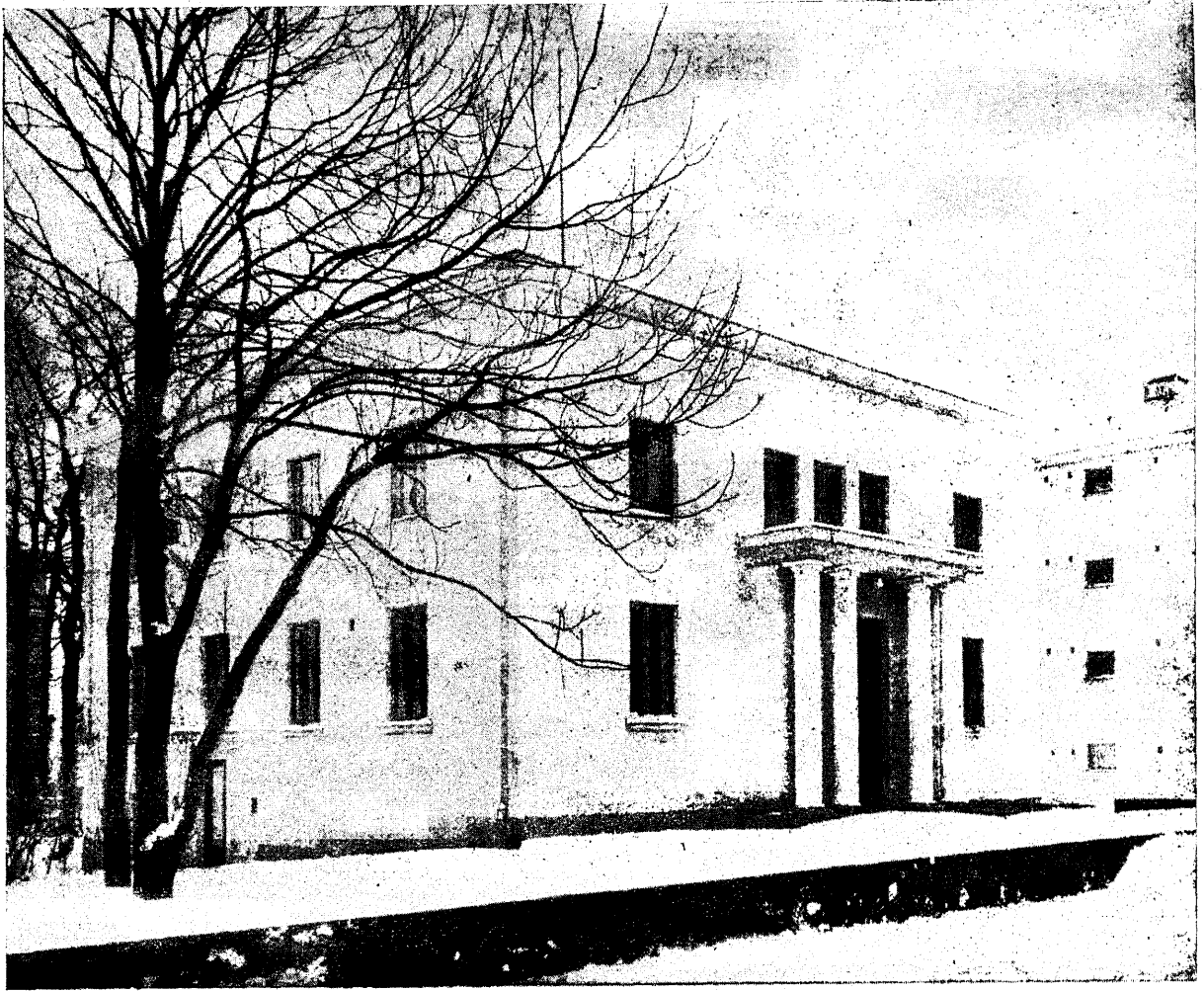
Eesti esindustes välismaail töötavad:

Aukonsul Lorenzo di Tito Aicardi — Itaalias, Bari's (Via Davanzati 39). Erakorral. saadik ja täievolil. minister dr. Friedrich Akel — Saksamaal, Berliinis, (Berlin W. 35, Hildebrandstrasse 5). Aupääkonsul Karl Andersen Portugalis, Lisboa's (Rua Aurea 101). Aukonsul Laurids Andersen Portugalis, Funchal's (Madeira), rua dos Murças 79, 20. Auasekons. Henri Anderson Rootsis, Malmö's (Jörgen Kocksgatan 2). Aukonsul Erich Andresen Austrias, Wien'is IV (Schleifmühlgasse 1). Aukons. Max Arlt Saksamaal, Königsbergis in Pr. (Friedrichsburger Strasse 5). Auasekons. Finn B. Arnesen Brasiilias, São Paulo's (Rua Libero Badaró 10). Sekretär Johannes Bauer, Rotterdamis. Vaat. Stahl. Auasekonsul Raymond Bauwens Belgias, Ostendes (5 Avenue de Vindictive). Aukons. Josef Beck Tšehhoslovakkias, Brno's (Česka 11). Aukonsul Robert Behrend Prantsusmaal, Bordeaux's (76, Cours Balguerie). Auasekons. Gunnar-Eberhard Berggren Rootsis, Kalmar'is (Storgatan 19). Auasekons. Magnus Theodor Bidstrup Taanis, Rønne's (Ellekongstraede 5). Aupääkons. Richard Bjerke Norras, Oslo's (Skippergatan 29). Auasekons. Gustave Blomqvist Rootsis, Karlshamn'is (Drottninggatan 96). Auasekons. Gil Alfonso d'Andrade Botelho Portugalis, Ponta Delgada's (Açores), rua Machado dos Santos 101. Aukons. Bernhard Brekke Norras, Trondhjem'is Søndre Gade 7). Auasekons. M. A. Broegaard Taanis, Esbjerg'is (Tovvaerksfabrik A/B, Vardevej). Auasekonsul Poul Oskar Theodor Buchtrup Taanis, Randers'is, Hobrovej (Postbox 25). Auasekons. Arthur Ulick Burke Inglis-

Välism. abi Heinrich Laretei

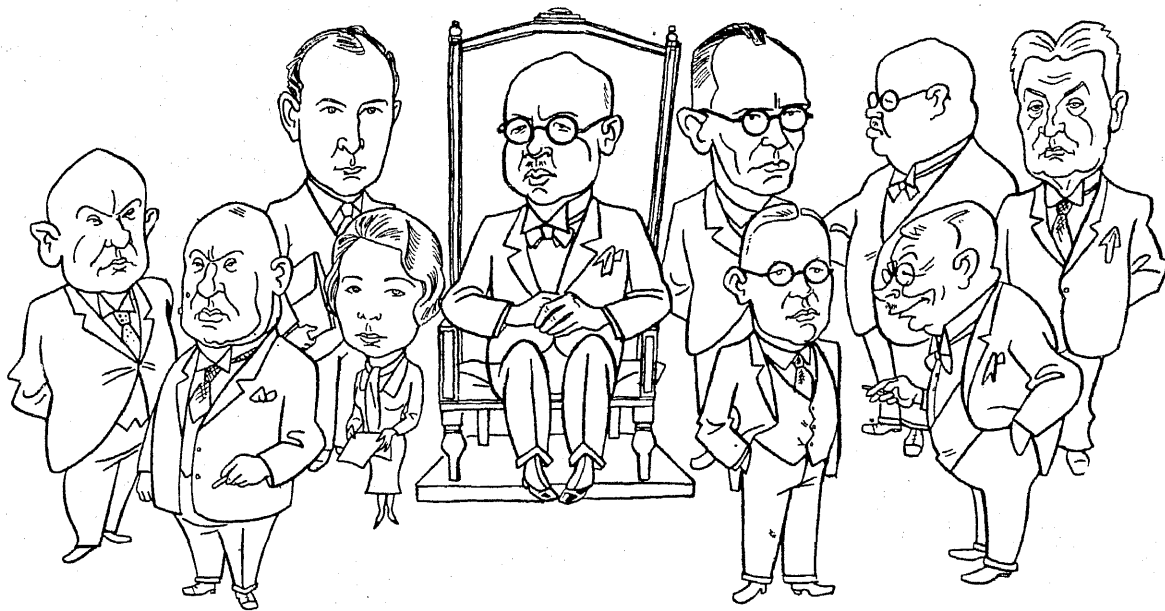
maail. Belfast'is (83 Corporation Street, C/o John Burke & Co). Aukons. Devy Calmanovici Rumeenias, Galati's (Lahovary 9). Aupääkons. Ernst Carlsen Taanis, Kopenhagenis (Raadhustplads 4). Auasekons. Lars Robert Carlsson Rootsis, Umeå's (Vasagatan 2). Aukons. Carl Gustave Carlström Rootsis, Hälsingborg'is (Södra Sturgatan 6). Auasekons. James Caro Inglismaal, Manchester'is (Room 46, Imperial Buildings, 13 Oxford Road). Auasekons. Leo Arthur Carrara, Gibraltar'is (o/o John Carrara & Son). Auasekons. Bernard Cazals, Oran'is (25 rue El-Moungar). Aukons. A. Charles Prantsusmaal, Havre'is (60, rue Dumont d'Urville). Aukons. Michel Pierre André Claeysens Prantsusmaal, Rouen'is (110, rue de la République). Aukons. Clifton Clark Coldren A. Ühendriikides, Chicago's, Ill. (1900 Board of Trade Bldg.) Aukons. Paul Collet Prantsusmaal, Dunkerque'is (30, rue Carnot). Aukonsulaar-agent James W. Connel Inglismaal, Burntisland'is (c/o John Connel & Son). Auasekons. Jean Crouy Prantsusmaal, Boulogne-sur-Mer (16, rue de la Scierie). Aukons. Otto Daentzer Saksamaal Stettin'is (Bollwerk 2, I Treppe). Aseaukons. Sidney Davies Inglismaal, Cardiff'is (Midland Chambers, Bute Docks). Aseaukons. Jacques Delmotte Belgias, Gand'is (101, rue Joseph Plateau). Aukonsulaar-agent David Devar Inglismaal, Methil'is. Aukons. Leon Drugmand Belgias, Bruxelles (79, rue du Marché). Aupääkons. Gustav Isidor Fagraeus Rootsis, Stockholm (Engelbrektsgatan 21). Auasekons. Maurice Faure Prantsusmaal, Lyon'is (11, rue de la République). Aukonsuli asetäitja kapten L. H. Gastman Canadas, Montreal'is (Room 1103, Castle Buildings, 1410 Stanley Street, West Montreal Que). Auasekons. Spiridon A. Georgondas Kreekas, Piräus'is (56, rue Philonos, Pirée). Aukons. Thomas Good Inglismaal, Hull'is (Maritime Buildings, Alfred Gelder Street). Saatkonna nõunik Otto Artur Grant Inglismaal, London SW 7. (167 Queen's Gate). Auasekons. Georg Grünwald Lätis, Liepāja's (Graudu iela 14). Theodor Gutman Portugalis, Lisboa's (rua Aurea 101). Auasekons. George Hall Inglismaal, Aberdeen'is (59, Marichal Street). Aukons. Marcus Halvorsen Norras, Halden'is. Ajut. esindaja Artur Haman Rootsis, Stockholm (Sturegatan 16). Aukonsulaar-ag. David Balfour Harrower Inglismaal, Boness'is (C/o Harrower, Welsh & Co). Aukons. Berthold Helling Saksamaal, Breslau's (Herrenstrasse 25). Aukons. Herman A. Herwig Saksamaal, Bremen'is (Knochenhauerstrasse 16/17). Aukons. Paul Herzberg Saksamaal, Köln'is (Alteburger Str. 151/155). Aukons. Walter E. Hettmann A. Ühendriikides, San-Francisco's,

Arh. Konstantin Börlau, Eesti saatkonna maja Helsingis, püüvade. Hoone välimuses on katsutud saavutada tagasihoidlikku esinduslikkust. See ongi õnnestunud hääde tagajärgedega.

Cal. (485 California Street, Suite 421). Aukons. dr. jur. Franz Hilger Saksamaal, Düsseldorfis (Düsseldorf-Heerdt, Burgunderstrasse 29). Aukons. H. Hirter Sveitsis, Bern'is (Schauplatzgasse 35). Aukons. Pehr A. Holmberg Rootsis, Norrköping'is (Drottninggatan 59). Auasekons. Livingstone Holmes Inglismaal, Liverpool'is (Mac-Symons Buildings). Esim. sekret.-konsul Edgar Höbemägi Soomes, Helsingis (Itä-Kaivopuisto 20). Ametnik Ernst Jaakson A. Ühendriikides, New-York'is. (Vaat. K. Kuusik). Esim. sekr.-kons. David Janson Itaalias, Roomas (Via Rubicone 9). Aukons. Sören Jensen Taanis, Kopenhagenis (Raadhusplads 4). Auasekons. Jens Peter Jeppesen Taanis, Nykøbing F. Auasekons. William G. P. Jones Inglismaal, Swansea's (20/24 Pembroke Buildings). Auasekons. Richard Jöffert Belgias, Anvers'is (1, Place de Meir). Aukons. C. J. Kallenbach Taanis, Helsingör'is (Hollandsk Mølle, Kongevej). Esim. sekr.-kons. Philip Kaljot Tšehhoslovakkias, Praha's (Na Porici 22, Palais Legiobanka). Teine sekr.-asekons. Reinhold Kask Inglismaal, Londonis SW 7 (167 Queen's Gate). Aukons. Christophe Kielland Itaalias, Genova's (110, Piazza San Siro 10). Nõunik Elmar Kirotar Venes (Nõukogude Sotsialistlike vabariik. 1), Moskvas (Malõi Kislovski per. 5). Auasekons. Tage Klint Taanis, Odense's (Pjentedamsgade 21). Auasekons. Valter Kotsar Venes, Leningradis (Ul. Gertsena 59). Esim. sekr.-kons. Villem Kruus Lätis, Riias (Skolas iela 13, 14). Attaché Karl Kuk Prantsusmaal, Paris VIII (6, rue Magellan). Aukonsul Vitold Kukovski Poolas, Gdynia's ja Danzigi vaba-

linnas, Danzig (Jopengasse 66). Konsul Karl Kuusik A. Ühendriikides New-York'is, N. Y. (18, West 94th Street). Aukons. Vojtech Kyjovský Tšehhoslovakkias, Brno's (Česka 11). Esim. sekr. Johannes Kõdar Rahvaste liidu juures Genfis (7, Avenue Gaspard Vallette). Aukons. Heikki Lehmus Soomes, Kotka's (Pakkahuonenkatu 9). Erakorr. saadik ja täievolil. minister Juhan Leppik Leedus, Kaunas'es (Parados g-vé 16). Aukons. Jaakko Leskinen Soomes, Vaasa's (Kuulukatku 17). Aukons. Maurice Litvinsky Jaffa's (Aasias), Achad-Aam Street 22). Auasekons. Sven Lundberg Rootsis, Visby's (St. Hans plan). Aukons.-ag. David MacIntosh Inglismaal, Grangemouth'is (c/o Denholm & Co, Charing Cross). Ametnik Jaan Mahlberg Leedus, Kaunas'es (Parados g-vé 16). Auasekonsul K. E. M. Marcussen Taanis, Aalborg'is (Badehusvej 1). Erakorr. saadik Hans Markus Poolas, Warszawa's (Al. Róż, 1). Aupääkons. Jon de Matak Rumeenias, Bucarest'is (Strada Franklin 10). Erakorr. saadik ja täievoliline minister Karl Menning Lätis, Riga (Skolas iela 13, 14). Nõunik Georg Meri Saksamaal, Berlin W. 35 (Hildebrandstrasse 5). Aukonsul Jose de Miranda y Pulido Hispaanias, St. Cruz de Teneriffe, rua de Candelaria 19), Kanaaria saarest. Auasekons. Charles Morton Inglismaal, Newcastle-on-Tyne (Akenside House, Quayside). Aukonsul Heinz Lüdvig Müller Lõuna-Aafrikas, Cape-Town (18 Street St. Georges, Exchange Building). Auasekons. B. L. Nairn Inglismaal, Dundee's (33, Commercial Street). Auasekons. Carl Vilhelm Norenberg Rootsis, Gävle's (Norra

Dr. F. Akel. H. Rebane. R. Möllerson. M. Saare. J. Seljamäa. H. Laretei. E. Virgo. J. Leppik.
O. Strandman. K. Menning.

Skeppson 3). Aukons. Ragnar Nordström Soomes, Lovisa's. Aukonsul Anlon Nueggaard Egiptuses, Cairo's (National Insurance Building, Midan Suarés). Auasekons. Reginald Birdsall Olds A. Ühendriikides, Los Angeles'is, Cal. (1914 Raymond Avenue). Sekr. Harry Oss Danzigis ja Poolas, Gdynias (Danzig, Jopen-gasse 66). Aukons. Augustin Constantin Papadatos Kreekas, Ateen'is (41 rue de l'Académie). Aukons. N. O. Pedrick A. Ühendriikides, New-Orleans'is, La. (Board of Trade Building). Aukons. dr. Rudolf Peets Prantsusmaal Marrakech-Quelis (Aafrikas), Avenue Landais, villa „Nora“. Attaché Edgar Ferli Lätis, Riga (Skolas iela 13,14). Aukons. Lars Petersen Norras, Bergen'is (Finnegaarden, Tyskebyggen 2). Auasekons-Frans Albert Petterson Rootsisis, Luleå's (Smedjegatan 30). Aukons. Toivo Piintilä Soomes, Turku's (Yliopistonkatu 23). Auasekons. E. F. Prescott Inglismaal, Dover'is (c/o G. W. Prescott & Co). Aukons. Giovanni Radonicich Itaalias, Venezia's (Campo S. Provolo 4703). Aukons. Karl Artturi Rannisto Soomes, Vaasa's (Kuulukatu 17). Aukons. Giovanni Rasini Itaalias, Milano 102 (Borgonuovo 24). Erakorriline saadik ja täievolil. minister Hans Rebane Soomes, Helsinki (Itä-Kaivopuisto 20). Auasekons. Torsten Regnander Rootsisis, Sundsvall'is (Storgatan 1). Aukons. dr. Jacob Ritter Saksamaal, Hamburg'is (Schoggenstehl 15). Aukons. Genaro Rodriguez Lasso de la Vega Hispaanias, Bilbao's (Calle Hurtado de Amezaga 52). Auasekons. Eduardo Romero Portugalis, Porto's (rua da Nova Affandega 12,1). Aukons. Herbert Rosentfeldt Lätis, Riga. Aukons. Louis Royer Aafrikas, Alger (Maison de l'Agriculture 12, Boulevard Baudin). Aukons. Roman Rucinski Poolas, Wilno's (Zygmuntowska 4,4). Aukons. Alfred Ruthe Jaapanis, Dairen'is (P. O. Box 24). Aukonsul Paul Rumberg Hiinas, Shanghai's (Post Box 1017). Sekretär Georg Rüdiger Taanis, Kopenhagen'is (Raadhusplads 4). Auasekons. Conrad Rye-Holmboe Norras, Tromsø's. Aukons. Emilio de Soto Sagarra Kuuba saarel, Habana's (Bacardi 217). Aukons. Rosa Salmelin Soomes, Tampere's (Kotulukatu 11). Auasekons. S. J. Samuel Inglismaal, Towey's (c/o Hannan, Samuel & Coldt. 3, Dolphin Terrace. Auasekons. G. W. Sandell Inglismaal, Southampton'is (6 Canute Road). Aukons. A. Sandström Rootsisis, Göteborg'is (Norra Hamngatan 6). Attaché Ernst Sarepera Venes, Moskvas (Malõi Kislovski per. 5). Aukons. Gio-

vanni Aurelio Scaccianoce Itaalias, Palermo's (Via Bentivegna 50). Aukons. Enrico Scarciglia Itaalias, Napoli's (Via Agostino Depretis 31). Erakorr. saadik ja täievolil. minister August Schmidt Inglismaal, London SW 7 (167 Queen's Gate). Esimene sekr.-kons. Konstatin Schmidt Poolas, Warszawa (Al. Roz, 1). Aukons. aj. k. t. Jan Albert Schuurman Canadas, Montrealis (Room 1103, Castle Buildings, 1410 Stanley Street). Aukons. Eduard Schwarzschild-Ochs Saksamaal, Frankfurt a/M. (Rossmarkt 13). Auasekons. Sophus U. Skikkild Taanis, Aarhus (Havnegade 4). Aukons. Enrico Alberto Sperco Itaalias, Trieste's (Via Rossini 2/11). Auasekons. Adolf Stafenau Lätis, Valka (Rigas iela 27). Aupääkons. Carel Stahl Hollandis, Rotterdam'is (Pieter de Hoogwegh 108, Postbus 1063). Erakorr. saadik ja täievoliline minister Otto Strandman Prantsusmaal, Paris VIII (6, rue Magellan). Aukons. Harald Tanner Austraalias, Sydney's (Pacific House, 249 George Street). Sekretär Albert Tattar Inglismaal, Hull'is (Maritime Buildings, Alfred Gelder Street). Aukons. Tomas Thómasson Islandis, Reykjavik'is (Hafnarhused, Tryggvagata). Auasekons. Sophus Thomsen Taanis, Haderslev'is („Lille.Damager“, Ribe Landevej). Aukons. Fernando Fernandez de la Torre Mehhikos, Mexico D. F., Avenida Uruguay 38). Erakorr. saadik ja täievolil. minister Karl Tofer Venes (SSSR), Moskvas (Malõi Kislovski por. 5). Aukons. Adrian del Rey y Sanchez de Ubada Hispaanias, Barcelonas (Calla Comis 36, Villa Magda). Aukons.-ag. John D. Ure Inglismaal, Alloa's (The Shore, c/o Alloa Coal Co Ltd.). Auasekons. Rinaldo Vadala Malta s., Malta (292 Strada Reale Valetta). Aukons. Jose Francisco Diaz de Vargas y Barahona Hispaanias, Cadix'is. (Antonio Lopez 24). Pääkonsul Aleksander Varma Venes (SSSR), Leningradis (Ul. Gertsena 59). Sekret. Alfred Vendt Saksamaal, Düsseldorf'is (Düsseldorf-Heerdt, Burgunder Str. 29). Aukons Guillaume Verbeeck Belgias, Anvers'is (1, Place de Meir). Aukons. Viktor Reinhold Willgreen Soomes, Hanko. Auasekons. Curt Virström Rootsisis, Stockholm (Norr-malmstorg 2). Nõunik Oskar õpik Prantsusmaal, Paris VIII (6, rue Magellan). Auasekons. H. Zachariasen Norras, Vardö's. Aukons. Kasimierz Zardecki Poolas, Lwow'is (Zaklad gazowy Miejski, ul. Gazowa 28). Aukons. Gabriel Zsilinszky Ungaris, Budapest VI (Rózsa-utca 11).

Välisministeeriumi algaastailt

Väliskaub. os. direktor Edward Wirgo

Välisministeerium algas oma tegevust, nagu teisedki vabariigi ministeeriumid, pärast seda, kui Saksa okupatsiooniväed 1918. aasta lõpul meilt olid lahkunud. Tema kui asutuse algust loetakse 11. novembrist 1918. Mina viibisin tol ajal välismaal, olles Eesti esimeseks esindajaks Roomas ja ühtlasi Pariisi n.n. rahudelegatsiooni liikmeks. Seepärast ei tea ma jutustada, kuidas ministeeriumi esimesed päevad praeguses ohvitseride kasiinos Raekojaplatsil möödusid. 1919. a. lõpus kutsuti mind ministeeriumi ja sellest ajast pääle algavad minu isiklikud mälestused kesk-asutusest. Asusime siis Väike-Pärnu maanteel selles väikeses puumajas, kus praegu on kaitseministri korter. Maja on, nagu mulle teati jutustada, ehitatud vene ajal väga tugevatest puudest, mille tõttu ta kuni senimaani on tõhusalt kannatanud ajahammast. Maja sisustus ei olnud kõigiti otstarbekohane ministeeriumi jaoks, kuna maja varemalt oli määratud mingisuguse kõrgema vene võimukandja kroonukorteriks. Oli väike eeskoda, kust pääses võrdlemisi suurde saali, mille taga oli väiksem tuba. Saalis ootas harilikult publik, kuna saalitagune tuba oli välisministri kabinetiks. Saali kõrval oli kaks tuba, millistes mõlemates töötas ministeeriumi kantselei ja arhiiv. Eeskojast otse edasi oli väiksem tuba, milline anti mulle kabinetiks. Olin tol ajal esmalt Esturi juhataja, kuni selle ümber organiseerisin praeguseks ETA-ks ja pärast Tartu relvaderahu allakirjutamist, 3. jaanuarist kuni maikuuni 1919, ajutiselt Londonis esindajaks ning

pärast seda välisministri abiks ning poliitilise osakonna juhatajaks.

1919. a. suvel viibisin ma erimisjonil Stockholmis ja säält tegin lühema sõidu Tallinna. See oli aeg, mil sõda enamlastega oli täies hoos ning landesvääriga sõda algamas. Tollest ajast mäletan suuri sakslaste sabasid, kes nõudsid välispasse Saksamaale siirdumiseks. Neid passe anti nendele märkusega: lahkub jäädavalt. Võisin märgata, et sabas valitses üsna suur ärevus, eriti naiste juures. Välispasside osakond töötas hommikust kuni õhtuni mitu päeva enne, kui selle suure väljarändajate karja kaelast ära sai. Nähtavasti kartsid sakslased, et pärast landesvääri purustamist nendega Eestis hästi ümber ei käida.

Välisministeeriumi personaal koosnes tol ajal härra Herman Hellatist, kes kamandas suuremat hulka nooremaid ja vanemaid daame. Välisministeeriumi asjadevalitsejaks oli härra Schipai ja isiklikuks sekretäriks hr. William Tomingas. Mehi oli aga sedavõrd vähe, et jäi mulje, nagu koosneks kogu ministeerium ainult daamidest.

Tol ajal viibis Tallinnas väga palju välismaalasi, kas ajutiselt või pikemat aega, ja kõigil neil oli alati asja välisministeeriumi. Hr. Hellat hoolitses selle eest, et välisministeeriumi preilid välismaalasi linnaga tutvustaksid ja neile tarbekorral seltsi pakuksid. Seepärast oli preilidel pääle tööaja veel hulk esinduskohustusi täita. Osalt sündis see seepärast, et välismaalased meie oludest ja seisukorrast saaksid õiglase, Eesti seisukohale vastava informatsiooni. Tih-tipäale pandi välisministeeriumis toime pidusid välismaalastele ja suvisel ajal kutsuti neid ministeeriumi võrdlemisi suurde aeda tennist mängima. Pidusid peeti harilikult ministeeriumi kõigis ruumes, keskkohaks olles muidugi ministeeriumi avar saal, milline oma suurte palmidega avaldas eksootilist mõju. Mäletan üht suvist pidu, kus välisministeeriumi daamide poolt pruulitud piima- ja muude likööride ning kohviga tuju tõsteti ning agaralt tantsiti. Etiketest riietuse suhtes olid meil tol ajal veel üsna ämarad kujutlused. Mäletan üht tähtsamat ametlikku härrat, kes ilmus ballile valgeis pükses ja sinises pintsakus, olles vististi arvamusel, et see on kõige peenem šikk. Agarasti tantsides tallas ta vahetpidamata ühe Ameerika naisajakirjaniku teravatele kinganinadele.

Välisministeeriumi arhiiv ja kirjavahetus olid tol ajal veel kaunis väikesed. Need mahtusid terve ühte aktikappi ja olid nii segi paisatud, et säält väga raske oli mõnda paberit kätte

leida. 1919. a. lõpul hakati siiski arhiivi korraldama ja õhtuti oli ministeeriumis igavene paberite sorteerimine käsil, millist sooritasid tolleaegne arhivaar, neiu Metsis ja tema abi hr. Puura. Kuna aga neiu Metsisel sagedasti tuli esindusotstarbel õhtuti ja öösiti väljas viibida, oli ta tihtipäält nii väsinud, et ta hommikuti välisministeeriumi väga uniselt saabus ja ministeeriumi vannitoas vannis oma väsimust pidi välja puhkama. Säält kutsus teda hr. Puura ettevaatliku koputuse järele välja, kui teda kui arhivaari tarvis oli.

Välisministeeriumis käis tol ajal üsna palju rahvast igasuguste võimalikkude ja võimatute asjade pärast, nii et publiku vastuvõtuga ja jutuaajamisega oli väga palju tegemist. Käis ka igasuguseid naljakaid delegatsioone, millistest mul eriti on meele jäänud üks Eestis valmisküpsetatud n.n. „Valge-Vene demokraatliku vabariigi valitsus“, eesotsas praegugi Tallinnas asuva kindral W.-ga. Selle delegatsiooni läbirääkimistest välisminister Ado Birk'iga võtsin mina osa. Delegatsioon andis suure pidulikkusega üle Eesti vabariigi *de facto* ja *de jure* tunnustuse, milline oli kirjutatud valge-vene murrakus ja eesti keeles. Vastutasuks palus delegatsioon, et Eesti vabariik tunnustaks Valge-Vene vabariiki. Leidis aset umbes järgmine mõttevahetus.

Välisminister: „Kus asub teie vabariik?“

Delegatsiooni juht: „Meil ei ole õieti territooriumi. Meie tahtsime seda teilt paluda ühes tunnustamisega.“

Välisminister: „Milleks vajate seda territooriumi?“

Delegatsiooni juht: „Et sellel sõjaväge asutada.“

Välisminister: „Mis jaoks asutate teie sõjaväe?“

Delegatsiooni juht: „Et seda territooriumi kaitsta.“

Võtsime pakutud dokumendid vastu, kuid vastust nendele, niipalju kui mina tean, ei järgnenud. Valge-Vene vabariik jäi Eesti vabariigi poolt tunnustamata.

1920. a. sündis Vene rahulepingu põhjal Vene valitsuselt saadud majade jaotamine üksikute ministeeriumide vahel. Kuna Väike-Pärnu maantee ruumid olid välisministeeriumile ebakohased, pretendeeris ministeerium n.n. Landstoale, mille ta saigi oma valdusele. 1920-da a. sügisel kolisime siis Landstoale ja siin on ministeerium püsinud kuni tänapäevani. Landstoale tulles paigutasime endid kuidagi ülemisele korrale, kuna alumine oli osalt endise rüütelkonna arhiivi all, osalt aga vangimajade päevalitsuse kasutamisel. Praegune välisministri suur esindussaal oli osalt sellises seisukorras, nagu ta rüütelkonna valdamisel oli olnud: seinad täis Eestimaa rüütelonna liikmete vappe, keset seina suur õlimaal — Peeter I näopilt — ja teisel seinal marmortahvel hulga aadlisoost isikute nimedega, kes olid langenud aadli ühise asja eest võideldes. Needapid ja tahvel anti hiljem rüütelkonnale tagasi. Eksotilised suured palmid tõime vanast majast kaasa ja nendega jaotasime praeguse välisministri korteri ootesaali kaheks. Ühel pool oli minu kui välisministri abi ja poliitilise osakonna juhataja kabinet ja teisel pool kantselei. Remontide algades siirdus kogu ministeerium suurde endise Landstoa koosolekute-saali. Sääli igavene käimine, kirjutusmasinate klõbin ja kõnlemine, kuid oli siiski lõbus töötada.

Aegamööda hakkas ministeeriumi sisemise elu korraldamine, töötati välja ministeeriumi koduskord; protokoll sai kindlamad vormid ja algeline primitiivsus hakkas maad andma teistele Lääne-Euroopa välisministeeriumidele lähedasele korrale.

Esimesed aastad olid siiski oma primitiivsusest hoolimata hoogsad, kuna just nendele langsid ministeeriumi kõige suuremad saavutused — Eesti riigi *de facto* ja *de jure* tunnustamised Euroopa riikide poolt.

7.I.1935. a.

E. Virgo.

TH. GEHLHAAT

TOOME VÄRAV TALLINNAS
Pole säilinud kahjuks

Agraarse feodaalsuse vastu

BALTI riikide liidu küsimus pidi seisma pikemat aega päevakorras — enne, kui saabus poliitilise tulipunktina moment, mil Eesti-Läti-Leedu riigimehed suutsid püstitada ühiste püüete esimesed kilomeetripostid oma ühisel teel. Möödunud aasta lõpul Tallinnas kolme mainitud riigi välispoliitikute nõupidamistel jätkati nende märkide järkjärgulist kindlustamist ja uute püstitamist. Aastate töö tulemuseks on: Eesti-Läti-Leedu liit. Pole sel juhul huvitusest kuulda, milliseid ühiseid jooni näeb Eestis-Lätis-Leedus erapooletu vaatleja pilk. See on prantslane Jean Meuvret, kelle sulest on teatavasti ilmunud Balti riikide ajalugu käsitav töö. Kokkuvõttes avaldab prantslane oma töös järgmisi mõtteid. Ta ütleb:

Balti riigid annavad rabava näite sellest, kui lähidases seoses on rahvuslikud probleemid sotsiaalsetega. Rahvuslus ja talupojaklass on kaks mõistet, mis siin on liigijähid ühenduses. Leedus, Lätis ja Eestis on talupojaklassi ajalugu kogu aeg olnud — pikk ike võõra võimu all. Olles XV sajandini maa pärisomanikuks, vaba oma isiku ja varanduse suhtes, nägi sellest ajast päle oma maatükiga seotud talupoeg saatust muutuvat põlvest põlve üha raskemaks, kuni see XVIII sajandil jõudis alanduse tippu.

Kuid ometi, vaatamata sellele, säilitas sama talupoeg oma keele ja rahvuslikud traditsioonid peagu uskumatul viisil.

Läti ja Eesti ajalugu algab vallutamisega germaanlaste poolt. Leedu omab vaid kolm iseseisvuse ja au sajan-dit ajaloolise aja koidikul, kuid pärastpoole allus ta laialdasele ja sügavale poolastumisele. Kõigi nende rahvaste taasärkamine näib olevat äsjane. Nende uuesti ilmumine poliitilisse ellu on seoses sündmustega, mis arenesid meie silmi all. Nende eliit räägib praegu vabalt poola, saksa ja vene keelt. Veel alles sajand tagasi ei mõistnud nende maade tookordne eliit pea sugugi eesti, leedu ja läti keelt. Nüüd aga igaühes neist uutest riikidest on saanud ametlikuks keeleks endise kirjaoskamatu talupoja keel. Eks olnud aga omal ajal ka vaid „talupoja keel“ — prantsuse keel!

Võibolla väheneb paradoks ja hämmastus on vähem, kui suudame kõrvaldada oma vaimust teatud eelarvamised.

Esimene neist on — uskuda vaid tsivilisatsioonidesse, millistel on olnud oma kirjakeel. Nii määratu kui ka on kirjutamise tähtsus, nii tähendusrikas kui ka on olnud ta tekkimine rahva arengus, on siiski ka tõik see, et on olemas „tume“ tsivilisatsioon, eelajaloolisi või ürgajaloolisi, mis tööpoolest ületavad mõnegi ajaloolise tsivilisatsiooni. Iseseisva Gallia näide peaks meid üksi järele mõtlema sundima. Gallia Vercingetorixi aegseist juhtidest, kellede olemasolu vaevast aimame Cäsari lakooni-

lise teksti kaudu, või Merovingidest, kellede kangelas-tegudest meile kõneleb Gregoire de Tours — kas teame, kes neist olid tsiviliseeritud ja kes barbaarid? Arkeoloogide maapinnas kaevamised ja folkloristide poolt korjatud rahvaluule, millist kaua aega suulise traditsiooni teel edasi anti, pole olnud asjata. Praegu pole enam kellelgi õigust mitte teada, et vallutamise eel sakslaste poolt olid juba balti tsivilisatsioonid, mis, vaatamata oma laenudele germaani, slaavi ja skandinaavia tsivilisatsioonidelt, kandsid siiski eitamatu omapärast iseloomu.

Teise eelarvamusega usutakse, et patriotism on mingi luksusprodukt, mis on lubatud vaid teatud piiritletud miljöle. Vastupidi, see on tunne, mis oma algloomult ei ole ei kodanline ega aristokraatne. Kahtlemata on läänes selle tekkimisel aristokraatia ja kodanlus, suverääni ümber grupeerudes varakult kaasa aidanud. Kuid siin oli Riik tugev, tema see oligi, kes natsionaliseeris kodaniku ja andis sama lipu ka aristokraatiale. Sääli, kus oli olemas tsentraalne võim, kes kõigile õigust tegi, on tekkinud kõikide sotsiaalsete klasside vahel tõeline solidaarsus. See areng, mis oma alguse sai juba keskajast, on Prantsusmaal ja Inglismaal arenenud silmapaistva täiuseni. Kesk-Euroopas ja Ida-Euroopas löi ta alles hiljem läbi ja jäi sääli kauemaks ajaks ebatäiuslikuks. Riia linna kodanikule oli ta ainsaks isamaaks ta kodulinn ja, kui ta veel muust huvi tundis, siis oma sotsiaalse-kaupmeheklassi üle, mis kuulus Hansasse rahvuslikult. Balti parun ka ei hoolinud palju suveräänist, oli too Rootsi, Poola või Vene oma; arvesse tulid vaid aristokraatia huvid. Germanism, mis ühendas nende elementide üht osa, vastas teatud kultuuritüübile ja mingile vastuvaidlematule rassihukusele; see ei olnud siiski mitte natsiooni idee ja vaid lõplik vallutamine „Reich'i“ poolt oleks võinud talle sellise iseloomu anda.

Balti või Soome talupojal ei olnud ideoloogiat, kuid ta moodustas rahvuse. Ta tundis vaid oma ülemust ja teadis, et see oli võõras. Asudes sääli pool silmapiiri, ei mänginud suveräänid XIX-da sajandini ta elus muud kui episoodilist rolli. Ainult Rootsi kuningas oli mõnda tema hääks teinud ja ainult temal oleks korda läinud varakult Balti riikidest ühist natsiooni luua.

*

Kui Aleksander Esimesega tsaristlike reformide aeg tuli, olid need juba liiga hilistunud, et kustutada sajandeid kestnud partikularismi, mida teised jõud ellu olid kutsunud. Ja oli kasvanud üles uus kodanikkond, põlvnev maarahvast natsionaalsete, peaaegu natsionalistlike sihtidega. Viimaste vastu tegi just vene valitsus suuri vigu oma absolutismi ja hooletuse kaudu.

Kuna aga sakslased päle majandusliku ala veel pere-meesteks olid vähemalt kahes balti riigis, siis võiks arvata, et nende situatsioon siin üsna tugev oli. Tõeliselt oli see aga salajaselt mineeritud agraarküsimuse läbi.

Et balti parunid talupoega õigel ajal ei olnud maa pärisomanikuks teinud, püsis nende vastu vaen, mis kuh-

judes põhjustas kogu selle süsteemi kokkuvarisemise, mille päätusedeks nad ise olid. Päälegi, see olukord oli seda vähem õigustatud, et oli juba olemas rahvuslik eliit. Uutes ülikoolides nagu Riia omas või uuendatud, nagu Tartus, on nad suutnud oma mõju kindlustada.

Vabadussõda pidi saama otsustajaks.

*

Nüüd on Balti riigid loodud. Et liitlaste võit nende rahvaste vabanemise täiuslikuks tegi ja paremini kindlustas, see on kõigile teada. Kuid kui inglise liberalism, prantsuse demokraatlik vaim ja ameerika juriidiline idealism igaüks selles vabanemises oma osa etendas, siis ei olnud nad siiski kunagi pääteureiks. Peab rõhutama: iseendi pingutustega on Balti riigid kätte võitnud oma iseseisvuse. Ka nende üte-hoidmine, vähemalt käesoleval silmapilgul ja 1919-da aasta sündmused annavad sellest kujuka ja õpetliku näite.

Osa, millist uued riigid on kutsutud etendama, on Läänes mõnikord lühinägelikult mõistetud. Neis on nähtud kaitsemüüri bolševismi vastu, ajutist barjeeri, sest samal ajal unistati ka veel Venemaa restaureerimisest. Kui restaureerimise lootus oli juba illusoorne, kui see poliitika end juba avalikult vormuleeris, ja barjäär on kaotanud oma olemasolu mõtte sest ajast, kui vahekord Venemaa ja Lääne-Euroopa riikide vahel see on, mis ta on. Palju enam kui barjääri Venemaale, oleks õigem ajalooliselt ja reaalse poliitika seisukohalt neis näha vastukaalu germanismile Ida-Euroopamaade suhtes. Kuid ka see poleks õige ja oleks vale mängu mängimine, kui sisendada püütakse arvamust vastuvaidlematust opositsioonist, mida sakslased ise levitavad, kuid mille vähenemist kõik asjaosalised soovivad.

Sellele, kes eelarvamusteta, näib Balti riikide praegune olukord hoopis teise tähendusega olevat. Mitte vene natsiooni ega saksa rassi vastu ei seisa uustulnukad, vaid kommunismi vastu ühelt poolt ja agraarse feodaalsuse vastu teiselt poolt, mis on kombineeritud enam-vähem suure kapitaliga. Nad on talupojalikud demokraatiad kogu selle mõiste ulatavuses, s. t. ühingud, mis püüvad põhimõttel: maapind olgu võimalikult suure arvu üksikisikute isiklik omandus. Selles on nende võrratu inimlik väärtus ja nad moodustavad selliseid moraalseid eksperimente, mis ületavad imekspandavalt diplomaatide arvestusi. See on palju laialdasem vendluse tunne kui need kired, mis on piiridega seoses, mis ühendab, vaatamata ruumivahetele, kõikide nende maade eliiti, millel on samane sotsiaalne struktuur.

Pärast sõda näis sotsiaalne demokraatia seoses olevat poliitilise demokraatiaga parlamentaarse vormi kujul. On asjata aga eitada, et see viimane elab läbi kriisi. Ei tule unustada, et kogu talunike klass on konservatiivne. Tulevik näitab, kumb triumfeerib, kas parlamentaarne riigikord või täidesaatva võimu tugevdamise püüded. Igal juhul jäävad uued balti riigid talupojalikeks, kujundades väikemaomanike kogumi, kes ripuvad ihu ja hingega oma maalapi ja isamaa küljes.

Grupp Tallinna linnavalitsuse tegelasi eestlaste teise volikogu päevilt

Murrangupäevilt 30 aasta eest

KUNI 1904. aastani olid Tallinna linnavalitsuse võtmed veel sakslaste käes: 1901. aasta linnavalimised olid toonud volikokku ainult 15 eestlast ja 4 venelast, sakslasi aga 41. Seega oli sakslastel rohkem kui 2/3 enamus Eesti praeguse päälinna volikogus.

Tallinna linnapäaks oli tollal von Hueck, tema abiks v. Hoerschelmann, nõunikeks Bötge, Erbe ja Daugul, sekretäriks O. Benecke — kõik sakslased.

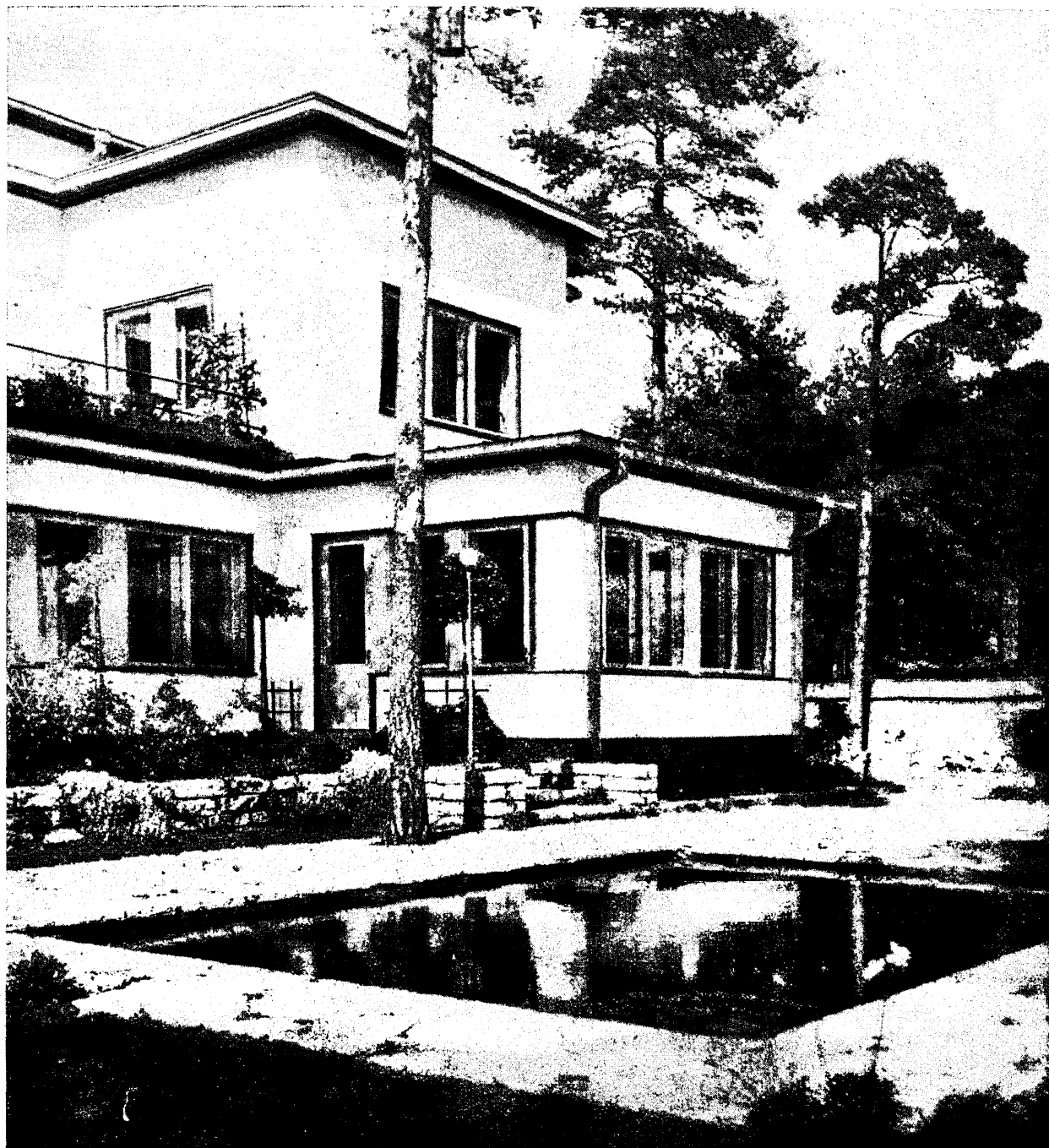
Ametlikuks keeleks oli vene keel, kuid volikogu eelkoosolekuil ning komisjonides räägiti saksa keelt.

Eestlastest sattus vaeslastekohtu liikmeks J. Umblija. Kuna majaomanike ja kaupmeeste kõrval said valimisõiguse ka vaeslaste eestkostjad, siis J. Umblija, kasutades oma seisukorda, otsustas astuda sakslastega võitluse. Muidugi polnud asja algatajaid ning teostajaid ainult tema. Kuid Johan Umblija teeneks tuleb kõigepäält lugeda seda, et tema märguandel hakati ettevaatlikult määrama vabanevaile eestkostjate kohtadele igasse linnajakku Tallinnasse asunud eesti haritlasi. Sel teel said omale valimisõiguse M. Pung, K. Päts, O. Strandmann, F. Karlson, J. Teemant, J. Sitska ja veel rida teisi eestlasi, kel polnud Tallinnas kinnisvarasid ja seega ka hääleõigust linnavalimistel.

Asjaolul aga, et eestlane J. Umblija pääsis nüüd kinnisvarade hindamise komisjoni liikmeks, oli veel olulisem tähtsus: seistes linnavalitsuse ustele lähedal, nägi ta, kuidas toimus linna kinnisvarade uus ümberhindamine. Viimasest ümberhindamisest oli möödunud 30 aastat ning majade hindamisviis ja instruksioonid olid iganenud. Seetõttu linna- ja kroonumaksud, mida võeti majaomanikelt hindamise alusel, olid ebaõiglased. Selle järele nimelt olid maksuvabad suured mõisnike korterid Toompeal, suured klubide majad jne., kuna majakese päält alevikus maksti mitmesuguseid makse.

1902. a. esitas J. Umblija linnavolikogule märgukirja, milles ta hindamise komisjoni liikmena nõudis üldist ja ühtlast kinnisvarade ümberhindamist Tallinna linna maa-aladel. Kuigi sakslased ümberhindamist kartsid, võeti ometi ümberhindamise tarvilikkuse otsus vastu. 1½ aasta jooksul see ümberhindamine teostatigi. Nüüd alevimajade maks alanes, majade juures Toompeal jne. aga tõusis mitmekordseks. Eestlased said aru, et nende elu oli kergendanud eestlane ning pidasid seda meeles.

Kuid Umblija ei leppinud selle tööga: 1½ aasta jooksul käis ta hindamiskomisjoni juhina koos mitme teise eestlasega läbi kogu linna ning ajas juttu iga ärksama eesti mehega, kellest oli loota,

ARHIT. FRIEDRICH VENDACH

ELAMU NÕMMEL
Nurme t. Vaade aiast

Maja on ehitatud puust ja krohvitud. Tähelepanu väärib masside ilus kompositsioon ja hoolikas üksikosade käsitletu.

et see ka ühineb eestlaste eelvägedega järgnevate valimispäevade ajal.

Linn jaotati 5 osakonda, milliste üldjuhiks jäi keskkomitee. Iga komitee asus eestlasi organiseerima. Tehti hoogsalt selgitustööd ja näidati, kui tarviline on üksmeelselt astuda võõraste võimu vastu.

Vahepäl ilmuma hakanud „Teataja“ avas samuti oma leheküljed ühise sihi saavutamiseks.

Kõige raskem oli midagi korda saata neis linnaosades, nagu kuuendas ja Kadrioru ja Narva maantee piirkonnas ja mujal, kus leidusid päämiselt sakslaste kinnisvarad ja ärid.

Majast majja käimise kõrval hakati korraldama avalikke kõnekoosolekuid.

Sakstele tuli selline eestlaste agarus sedavõrd üllatusena, et nad alul sellele ei osanud suuremat vastuaktsiooni korraldada. Loodeti, et ohjad jäävad siiski nende kätte.

9. detsembril 1904 valis I linnajagu. Tulemused: ei olnud valitud ainustki sakslast, küll aga 5 eestlast ja 2 venelast.

10. dets. II linnajao valimistel said eestlased 4 kohta, sakslased 5 ja venelased 1 koha.

Neljandal valimispäeval said eestlased IV linnajao valimistel 10 kohta, sakslased 2.

11. dets. valis III linnajagu. Tagajärjed: ei ühtki sakslast, 1 venelane ja 8 eestlast.

13. dets., mil valis V linnajagu, osutusid valituks ainult eestlased: 10 volinikku!

15. dets. valis viimane linnaosa — kuues. Säälsaid kohad ainuüksi sakslased, nimelt 12.

Kokku oli valitud 37 eestlast, 19 sakslast ja 4 venelast.

See oli võit, millest eestlased ise ei olnud unistadagi teadnud.

Blokeerunud venelastega, oli eestlaste rindel $\frac{2}{3}$ enamuse saavutatud.

Järgnesid *Lootuses* ja *Estonias* koosviibimised, millest võtsid osa nii valitud kui valijad.

Pühitseti eestlaste üksmeele võitu Tallinna linnavalimistel.

Uude Tallinna linnavolikogusse olid valitud järgmised eestlased:

J. Aavik, H. Hamann, J. Hansmann, J. Ihermann, A. Johanson, G. Kalla, F. Karlson, dr. Köhler, A. Koba, J. Kurnim, V. Lender, M. Lintzbach, K. Luha, J. Marland, K. Mänd, J. Mürkes, O. Neugard, A. Nelsas, J. Poska, M. Pung, K. Päts, M. Rõuk, T. Saarmann, J. Seermann, P. Sorgus, J. Teemant, K. Tiik, F. Trakmann, M. Tresberg, J. Umblia, M. Uferbach, J. Schlisti, P. Schreim, G. Steinberg, O. Strandmann ja T. Eichen.

Et säärane eestlaste julge ja agar väljaastumine sakslaste vastu tõi nii palju linnavolinikke eestlaste ridadest Tallinna volikokku, — see pidi kajastuma kogu eesti rahva elus määratu suure sündmusena. Ja nii see oligi. Eeskujud

Tallinnast tõstsid eestlastes usku endasse ning aitasid juba suurel määral kaasa kogu maa virgumiseks ja ühinemiseks.

Kokkunud sakslased hakkasid siiski pikapääle toibuma saadud löögist. Teati, et eestlastel puuduvad linna valitsemisel ja linna asjade ajamisel kogemused ning raha. Seepärast hakati hirvitama nende üle, ristides nad „sumadani-meeste“ks. Seega taheti öelda, et valitud eestlastel puudub varandus ning seega ka vastutus linna asjade ajamisel. Kogu nende varandus pidi mahutama „sumadani“. Neil, öeldi, ei olevat midagi karta, kuna neil pole millegagi vastutada oma sammude eest jne.

Muidugi puudusidki eestlastel just kogemused, kuna neil polnud varemalt linna asjaajamisega nimetamisväärsset kokkupuudet. Kuid sellest loodeti ajajooksul üle saada teadmisel, et targaks saanud pole keegi sündides, küll aga õppides.

Sakslased ootasid, nüüd nõuavad eestlased võidujoovastuses kogu võimu endile. Ettevaatlikud eestlased aga talitasid nii, et valisid targu linnapäaks venelase — kubermangu talurahvaasjade komisjoni liikme Hiatsintovi, kelle vabameelsust ja eestisõbralikkust ning ta isiklikku vastasleeris asumist sakstega tunti. Tema järele sai Tallinna esimeseks eesti soost linnapäaks adv. F. Karlson, keda aga valitsusvõim sellele kohale ei kinnitanud. Tegelikult esimeseks Tallinna linnapäaks eestlaste keskel sai insener Voldemar Lender, keda sakslased olid vahepäl oma leeri kutsuda katsunud. Samuti oli teda püütud kõrvaldada ta teenistuskohast Dvigateli vabrikust. Sest insener Lender oli Umblia ja teiste kõrval neid Tallinna haritud eestlasi, kes tahtis võidelda lõpuni: murrang pidi teostuma.

Muidugi töötasid ses suunas paljud Tallinna eestlased, agaramalt ja osavamalt aga kindlasti kõik need eelmainitud eestlased, kes volikokku valiti. Neile seejuures oli suureks toeks praegune riigivanem K. Päts oma ajalehe *Teatajaga*, kus võitlejaid avalikult innustati.

Ometi ei saa salata, et eriti oluline koht võitluses Tallinna võtme pärast kuulub just kahele mehele: ins. V. Lenderile ja J. Umbliale.

Viimane neist oli tollal Tallinnas asutanud oma erakooli ning I linnajaos end. Girgensoni pargis tüki maad ostnud, kuhu ehitas majad pääle, saades seega automaatselt valimisõiguse. Oma mälestustest on ta avaldanud Eesti linnade Liidu häälekandjas *Linnad ja alevid* (1930, nr. 2/3) pikema kirjutuse „Ajalooline pööripäev Tallinna raekojas.“

Meie pildil 1909. a. Tallinna linnavalitsuse tegelaste grupp, eestlaste teise volikogu päevilt: linnanõunik G. Kalla, linnapä V. Lender, abilinnapä G. Beljagin, linnanõunik J. L. Jürgens ja (seisavad, vasakult paremale) linnanõunik J. Umblia ja sekretär E. Dolf, kõik eestlased, pääle venelasest Beljagini.

JOSEPH DELTEIL

WIISMEEL

PRANTSUSE KEELDEST
TÖLKINUD
Alice Vaelapea

Katk Pariisis

Tean vaid üht sihti: meeldida naistele, ja näen üht vahendit: mu keel; tahan kasutada võimalikult ohtralt enda suulae varasid.

5. mail 1925, Napooleoni surma aastapäeval, võttis linnavah 584 Saint Michel'i platsilt üles sarakpunasest klaasist tuubi, mis kandis etiketti: *Katk*. Järgmisel päeval, kell 9 hommikul, hetkel, mil jõeaurik vilistades väljus Aleksander III silla alt, astus keegi rase naine Cours-la-Reine'il samalaadsele tuubile, mille etiketil oli: *Katk*. Keskpäeval leidis keegi registreeritud kokott Champs-de-Mars'i alleelt kolm sellist tuubi: *Katk, Katk, Katk*. Sacré Coeur'il purustas keegi väga kahwatanud piiskop oma ametüstsete saabaste all violett tuubi, mis oli varustatud sama etiketiga: *Katk*. Keegi kasukas erukindral pihustas oma saabastega Sõjakooli lävel kaks tuubi. Börsil põhjustas tosina analoogiliste tuubide leid Farmatsöötliste Kaevanduste väärtpaperite hinnatõusu. Öhtul tantsisid paljudes Pigalle'i platsi dzäss-bändides kergemat liiki naised ilusaimate noormeestega mikroobi tuubide keskel. Kogu öö valitses erakordne ärevus rahvarohkeis kvartaales ja valitsusasutuses. Linna Laboratooriumi juhtkond istus koos laiali minemata. Tuhat ärahoidvat korraldust koormas telefone. Väsinud politsei jooksis läbi kõik kahtlased arteerid, Montparnasse'i baarid ja Ecole de Médecine'i ümbruse.

Täpselt keskööl varises kokku rase naine, tuues enneaeagselt maailma ninatu ja kõrvadeta kidura ingli.

Esimeste hommikutundide ajal teatati loendamatuist katkujuhtudest kõikides linnaosades. Heitlikud temperamendid kartsid epideemiat laiali valguvat õhu kaudu, majast majja, piki avenüüsid, kujutluse tiivul. Peatselt kasvas suurev katastroofistes proportsioonides. Keskpäevaks oli katk täies hoos.

6. mail nenditi Pariisis 2943 katku tekitatud surmajuhtumit.

- 7. mail 10 972
- 8. mail 26 348
- 9. mail 54 970
- 10. mail 93 438
- 11. mail 104 509
- 12. mail 182 379
- 13. mail 273 544

Katk Pariisis! Silmapilkselt kattusid kõik müürid häirivate affiisidega, mis kandsid sõnu: *Katk Pariisis!*

Mõned vanad uudishimulise vaimuga inimesed hakkasid selle nuhtluse põhjust otsima. Kas oli see mõne mõtlematu teadusmehe, mõne suure sõnalise hullu või roimari kätetöö? Aegade voolus on nähtud alkeemikuid segamas armujooki avalikkusesse kaevudesse, korvi saanud armastajaid revanšeerimise sõdu liikvele panevat, hajameelseid bakterioloogide patsillide laekaid unustavat oma sõbrataride buduaaresse (*Agence Radio*, 23. jaan. 1924), poeete kaotavat oma südame, liig tõsiseid keemikuid, entusiaismi hetkel oma aknast pilduvat tänavale täie hooga röugete, tüfoidi ja kolera pudeleid (*Intransigent*, 5. sept. 1923). Poliitikud arvasid siin muidugi avastavat väliste jõudude kätt. Valitsus, kaotanud närvid, levitas avalikes teadaannetes vastukäivaid uudiseid. Äärmised parteid haistsid soodsaid võimalusi. 9. mail kell 15 täpselt kukutati valitsus.

Arstide vahvus suurendas ebateadlikult häda. Nende innukus haigete eest hoolitsemisel, nende naigemajadesse mobiliseerimine aetas neid *in corpore* mikroobi otsemasse lähidusse. Mõne tunni kestel olid nad peagu kõik nakatatud. Enamik ei pidanud vastu. Nii oli elanikkond algusest peale jäetud ilma igasugusest arstlikust abist.

Académie de Médecine (muidugi koos Académie Française'iga) sai üheks enim kannatanud teaduslikuks koondiseks. Epideemia haaras kõigepäält kuulsamaid isikuid. Kuid mõned silmapaistvad liikmed, kas nüüd patriotismist või teadmatusest, jäid selle juure, et eitasid nuhtluse tõsidust. Üks neist, M. Palauqui, oli just parajasti akadeemia tribüünil 10. mail seletamas, et on tegemist vaid hääloomulise hispaania haigusega; ta vajus kokku üle veeklaasi, tabatuna ja võidetuna haigusest just oma kõne optimistlikuimas kohas. Koosolek katkestati leima märgiks.

Salongides jätkus siiski veel mõned päevad seltskondlik elu. Kõrgest seisusest lesed andsid dekreedid kaudu teada, et oli ülimal määral patriootiline näiliselt põlastada katku või sootuks temast mitte midagi teada. Ilusad kodanlikud voorused pesitsesid kolibrikena daamide parukais. Igal öhtul andis M-me de Charmepunesse oma suuri trikoloorseid teeõhtuid, milliseid ehtisid ülempiiskopid, näitlejatarid ja marssalid. Kõige pahemasse teatesse suhtuti üleolevalt. M-ile Alice Gay nõrkkes klaveril: alates prelüüdi,

vajusid ta sõrmed klahvistikule, samasugused kui noodki. M-me d'Alix suri hõlpsasti teetass käes. M-me de Charmepunesse'i *salon* märkis rügemendi trummina paraadisammu; kõige meeletumad elegantsed naised, vaimukaimad pääd tulid siia vadistama ning surema.

Ilusaimad kanad tulid Madelaine'ile agoniseerima. Nad tulid Montmatre'ilt, lihavad ja haisvad kokaiinist, Montparnasse'ilt kuivetanud ja eksootilised, ning kõik koos jätsid nad oma hinge Patutseja jalge ees.

Alul (Pariisis on kõike, koguni tervet mõistust) mõned tuhanded pariislased põgenesid provintsi. Kuid peatselt saadi teateid, et kogu ümborus oli nakatatud. Lyonis, Bordeaux's, Lille'is kubises nuhtlus täies hoos.

10. maist alates jäid hallid tühjaks. Kapsa ja porkna kuhilad, kivipõrandale jäetud, mädanenud rahu, levitades kõnsa ja raisa lõhna. Salatilademed, saagiks vihmaussidele, kiikusid loiuult ammoniaki puhangutes. Närtsinud lilled, roosi-, orviku-, maikellakorvid levitasid õrnaks tegevaid lõhnu nagu väikeste laste pumss. Hapuks läinud kirsside mäed kuhjusid varase vilja osakonnas. Hoiuruumes kihisesid mädaneva vasikamaksa tünnid söödikuist ja mädast.

(Väike 13-aastane tüdruk Anne Pamir astub aedvilja ruumi. Ta otsib kõhides kapsajuurikate ning vedelaks muutunud porrulaukude hulgast mõnd säilinud raasu. Äkki kerkib sparglite hunniku tagant üles kõhetu kass, koon palavikulik, karv nilbe, ning sööstub ta kallale, häält tege mata. Looma küünte ja Anne'i küünte võitlus on ses masendavas vaikuses kõikidest võitlustest vaevalisem. Hullunud kass taganeb. Laps hoiab teda kapsapäade loopimisega teatud kauguses. Ses hommikuhämaruses see kahvatu tüdrukuke, haiget kassi kapsarahega tõrjuv, moodustab vaatepildi, millel ei puudu suurus oma erilise lihtsuse juures.)

Metro töötas kella 11 lõunal. Linnavolikogu oli üks vähem kui kolmneljandikku oma liikmestikust kaotanud. Metropolitaine'i kolm direktorit suri ühel ning samal tunnil. Aegamööda vähenes töö ning vaibus lõpuks. Vähesed konduktorid olid kahvatud. Mõned kulla hinnaga teenistusse palgatud naised juhtisid parimaid sõidukeid. Ülejäänud kuhjusid tühjades jaamad. Mõnikord muutus Operalt tulev reisijate vagun Port-Royal'is korjustevaguniks. Varsti pilluti surnuid rööbastele. Teed muutusid hauakambreiks. Ei enam kontrolöre ega pileteid. Vanad naised, pooleldi nõiad, pagesid külmadest kuluaaridest varju ning imetasid siin oma ninatarku lapsi. Hulkuvad koerad käisid, saba jalge vahel, laibalt laiba juure. Hiljem kuhjati surnuid uste tühimikesse. Metropolitaine moondus ruumikaks kalmistuks.

Piki Champs-Elysées'd liikusid vilistades neljateist-viieteist-aastased tänavapoiste salgad, kõhnad ja sümptomaatilised, karjudes lorilaule ja pildudes tuvisid. Need kollased tattninad, tülles joonelt Levallouis'st või Patin'ist, jõid käies räpast viina ja musta õlut. Kepp käes, lõhkusid

nad vaateaknaid, autode-halle. Nad vaidlesid omavahel roppude sõnadega, mängisid Grand Palais' astmeil, niisutasid laternaposte. Lõppeks nad suubusid suure kisa saatel Place de la Concord'ile, tegid marmorkujudega rõvedat nalja, hävitasid kuldkalu ning süütasid plataane.

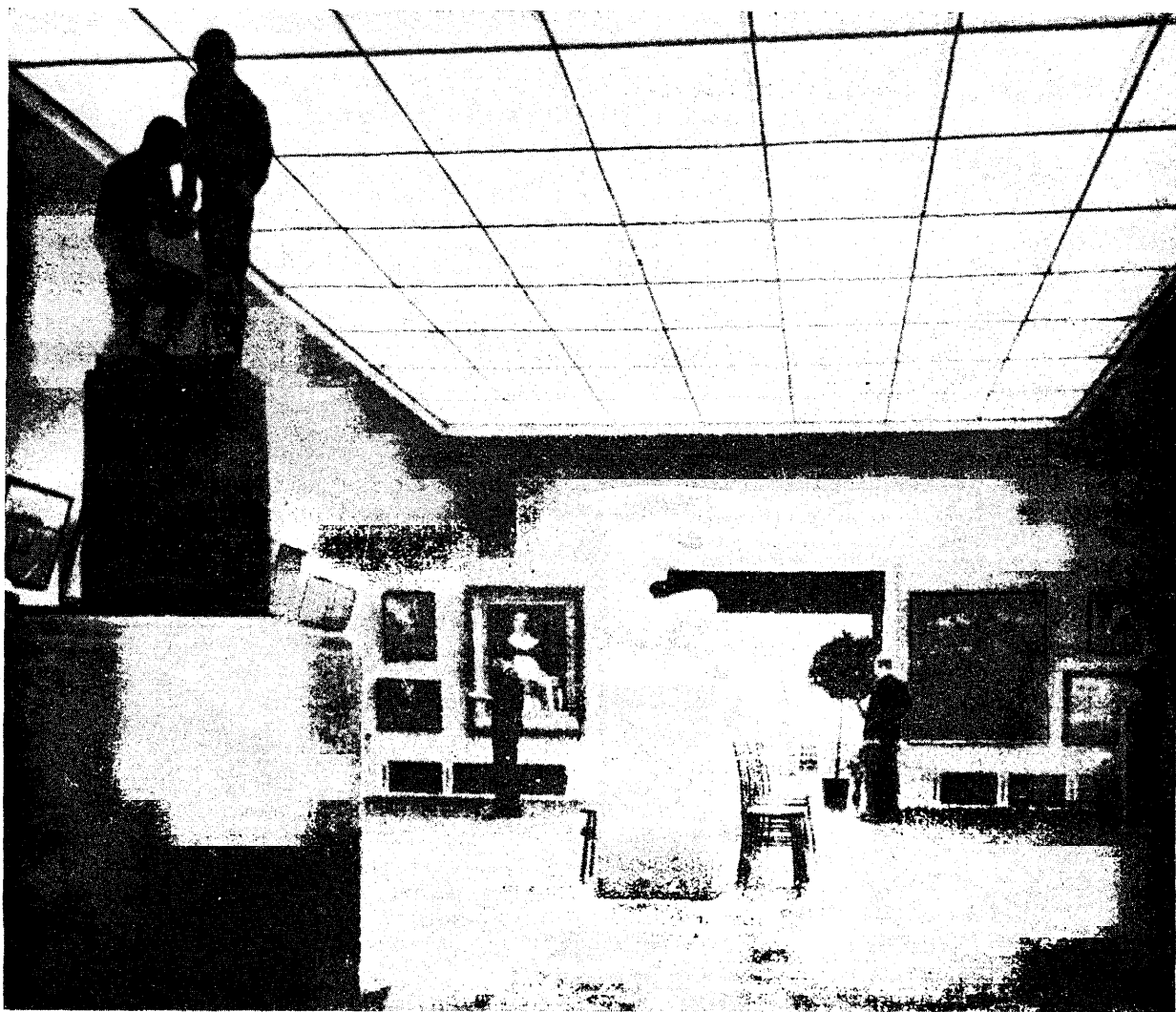
Samal 11-dal päeval sulgusid börs ja pangad. Olid ju aktsiad nullini langenud Stock-Exchange ja Wall Street'i katkustumise tõttu. Ei makstud muidugi enam välja ei tšেকে ega kuponge. Prantsuse pank pugus oma keldreisse. Bulvaaril riisus melon-kaabus kapitalistide bande Crédit Lyonnais' ja Comptoir d'Escompte'i. Vaikivad rauke pugus vahetpidamatult ta sisemusse, tühjendatud rahakappide ees keeletud hirmust. Väärtpaberite kuhjad ja maksmata vekslite pakid vedelesid kõikjal. Siin-säälnähti veel mõnd muldel-ametnikku surmast tabatuna, kangestunult oma puldi taga. Börsi trepil istub üksik noormees, kes jäänud igavesti uurima Côte Desfases's'd. Ta hoiab ajalehte külmades valgetes kätes. Violetti kärbsed imevad ta silmi. Ta on sumud.

Avalik võim langes koonlana. Neli ministeeriumi hävis järgimööda kahe päeva jooksul oma vastaste ja katku löökide all. Kõik ametasutused olid täies desorganiseerumises.

12. mail asutas vabariigi president midagi Meditsiinilise Diktatuuri taolist. Selle ülemjuhatus usaldati Eléonore Plessis'le, Pasteuri Instituudi juhatajale. Eléonore valis kõik oma kaastöölised Facultés et Hôpitaux' professorite hulgast. Doktor Elie-Elie College de France'i nakushaiguste kliiniku professor ja kogu maailmas kuulus bakterioloog võttis vastu Katku portfelli.

M-me Curie surmast saadik peeti Eléonore Plessis'd suurimaks moodseks teadlaseks, Pasteuri legitimeks järglaseks. Ta oli bakteroloogias revolutsiooni tekitanud oma uurimustega seerumite transformatsiooni kohta ja oma intra-cardiaalsete vaktsiinide leiutuse tõttu. Ta kuulus levis kogu maailmas nii hurtsikuis kui akadeemias. Rahvas nägi temas nagu mõnd poolenisti jumalikku alkeemikut, aureoolitas teda Ilu, Teaduse ja Võluga. Mida enam epideemia levis, seda suuremaks kasvas kõikjal Eléonore'i prestiiž. Jõuti nii kaugemale, et omastati temale laialdasi poliitilisi kavatsusi. Massis juurdus aegamööda arvamus, et maailma päästab naine. Igasugused juhuslikud nähted omandasid müstilise tõlgenduse. Eléonore muutus uueks Jeanne d'Arc'iks. Ta võimulepääsu tervitati Pariisis kellade helinal.

12-da mai hommikul külastab Eléonore Kevadmagasiine, ta läbib veel üsna elavalt küllastatud saloone (*toilette* ületab surma). Lihast küllastunud ilusad naiskliendid longivad väsinud ilmel kõhuummistuse pilves. Mannekeenid, roosad nagu virsikud, evivad igavesi naeratusi. Müüjannad surevad üksteise järele parimatel rõivastel. Nad nõrkevad siin ja sääln *crêpe de Chine'il*, lillelisel *serge'il*. Mõned vajuvad kokku pitsidele ning mõned siidsukkadele. Surnud, vaaraotütreile sarnlevate ilusate naiste read, rivista-

Arh. Anton' Soans ja arh. Edgar „Kuusi”k: Kunstihoone Tallinnas, Vabadusplatsi juures. Suur ülemise valgustusega näitusaal.

JOH. BECHTER

MODELL

Kõik päevad veetis kitsas ateljees ta tööl,
kun eineks vesi, suutäis leiba kalge.
Ükshaaval läitis ahjus viimseid halge,
kui maalis tüdrukut, kel roosad nelgid võöl.

Kui valmis maal, ta hingus oli põudne fööni
ning venis pikaks lühim tee all jalge.
Lõõm kasvas rinnas, roosatas tal palge,
jõud lahkus, und ei tulnud valgelt kevadööl.

All akna lõhnas sirel õitest loogas
ja valges udus astus mööda kõnniteed
antiikne jumalanna muistses toogas.

Ta rinnas tunded mässasid kui kevadveed,
modelli nägi kaunimat ses naises
ning uinus siis ta unes ebamaises.

Vääratus

Teist korda tänavale voolik purskas vett,
kui hilinejat neelas pangahoone.
Ei näinud nüüd ta selle rõõmsaid värvitoone,
ei kuulnudki, et tervist! ütles neid brünett.

Ta rahu täna häiris tunglev inimkett,
peopesast imbus higi hoides kroone.
Ta huuled moodustasid kitsa joone,
umbusklik vaade torkis kõiki kui florett.

Kell kolm töölt lahkus õitsvaid parke kaudu,
veel nägi eilset ööd ja baarilaudu,
tuhkblondi tütarlapse suudlust tundis suul.

Siis nägi surnuaedu ta ja haudu
ning mõistis, kõike lahendab vaid lõpp ja kuul.
Kuid enne korānik käed tal pani raudu.

tud purpursete tapeetidega seinu vastu, tervitavad külatajaid oma valge naeratusega. Eléonore möödub, valib paki kummikindaid ning liugleb väljapääsu poole.

Ta läheb piki Caumartin'i tänavat. Ta astub suurel sammul, graatsilise ja saledapuuosalisena. Kogu ta huvitav lapsepõli hanekarjasena tsirkuleerib ta soontes, kindlustab talle tolle eks-tsentrilise kõnnaku, tolle vitaalse muretuse, tolle ebamoraalse rõõmu. Ta keha on kõige täiuslikumalt plastiline, ta hõljutab teda kõige hullemal fantaasiaga. Täiusliku naise rinnal on tekkinud spordimuhud. Oma ilusakujulist rinda annab ta poksi rõõmude tallermaaks. Ta armastab fanaatiliselt sporti, kultiveerib võimlemiskäsitut ning jalgsi matkamist, ei hooli seltskondlikest teedest ja trotsib buržuaaslike konventsioone. Vaba naine.

Carrefour des Capucine'il hüüab ta üüriauto. Sõiduk peatub oma punase juhiga jalgteel ääres. Eléonore ütleb aadressi: Pasteuri Instituut! Ta astub sisse. Autojuht, suur punane mees, istub oma istmel. Käsi tüüri, ei liigu ta paigast. Eléonore läheb kärsituks, koputab aknale, hüüab vana. Asjata! Ta astub välja, raputab meest!... See on surnud.

Äkki eelistab ta minna jala.

Ta jõuab instituuti. Ta laboratooriumis töötab ta intiimne abiline, ta õpilane Gaspard. Retordid, fioolid naeratavad sajandite minevikust, mahagoonist ja vasest laudadel. Kõikjal riistad, kolbad, füüsika instrumendid, tööriistad, relvad. Paksudes pottides ujuvad meessoost lilled, uhatused, liiliataolised taimed. Ühel kapil lebavad poksikindad. Nurgas võimlemisvahendid, rõngad, kang. Laboratoorium on kolikamber.

„Gaspard, mitu on toodud?“

„Viisteist!“

Gaspard kergitab seinavaipa, laseb looril langetada: ruumi tagapõhjas on viisteist katkustunud laipa, alasti ja kollased, oodates lahkamist. Üks sõestunud mees särab kui kivisõepank. 20-aastane tütarlaps avab surmavaikusele oma lõdva ja kurva rinna. Üksikud naised siin-sääli, mehed habetunud või siledad.

Laipade vahel möirgab õrrel papagoi kõrvulukustavalt:

— *Jacquot, Jacquot, Jacquot est un salaud!* (Jacquot, Jacquot, Jacquot on räpane!).

Äkki heliseb telefon. Eléonore võtab aparadi. Teatatakse Vabariigi presidendi surmast. Viis minutit hiljem helistatakse uuesti: Louis Aragon on surnud. Äkki katkeb telefonikõne: telefonipreili on surnud!

Õhtul on Auteuil' võiduajamised. Komissarid teevad endile auküsimuseks mitte karta. Muuseas on ka ratsutajate vahvus erakordne. Kuid hobused pole katkule vastuvõtlikud. Staadion on kiilutud täis. Sääli on:

Hertsoginna de Chaulnes, kandis teraspõimingu kleiti, paradiisilindude sulgedest mütsikest ja hõberebaseid; hertsoginna Decazes, oli valges *crépe georgette'is*, mis oli ilustatud mustaga, mille juure kuulus *bois de rose canotier* ja väi-

kused sobivad lilled; hertsoginna d'Audiffret-Pasquier oli väljaõmmeldud valges *crépe de Chine'is*, peleriin mustadest sulgedest; printsess Galitsin, sündinud Grammont — pilvhallis *crépe de Chine'is*, mille juure käis hallidest hüatsintidest ja sammetlilledest müts; lady Derby — mustas drapeeritud libertis, kübar paradiisilindudega; parunipreili Lejeune, sündinud Marat, mutikarva tuniisi krepis, sinna juure suur sulgedega garneeritud kübar; komtess Gaston de La Rochefoucauld mustakirjalises *terre de sienne* kleidis, must sulgedega kübar; printsess de Fancigny-Lucinge, valges tuniisi krepis, kullaga tikitud, väävlakarva sammetmütsis; komtess Gaston de Montesquiou-Fezensac, valges musta oksmustriiga *foulard'is*, müts valgetest ja mustadest liiledest; comtesse de Kergariou, plisseeritud hiinakrepis, ilustatud mustaga, *cape* mustast krepist, kübar valgetest ja mustadest motiividest; lady Victoria Malcom Bulock, parma tuniiskrepis, Waldner, mustas krepp-satinis ja sulgkübaras.

Eléonore, eritribüünil, bees krepp-satin vabariiklike märkidega tikitud kleidis, aulegioni suur kordon üle rinna ja tibatillukesest emapõdra nahast ratsapiits käes, oli väga imetletud oma Nõukogu Esimehe uues ametis.

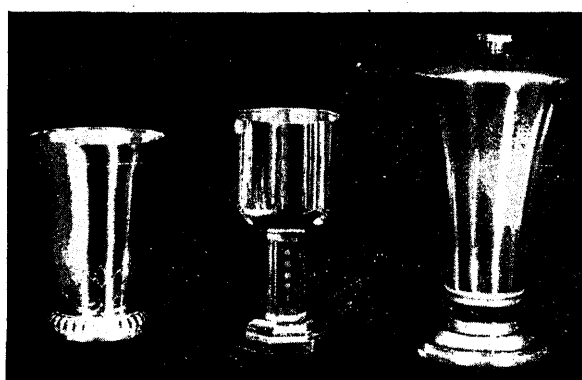
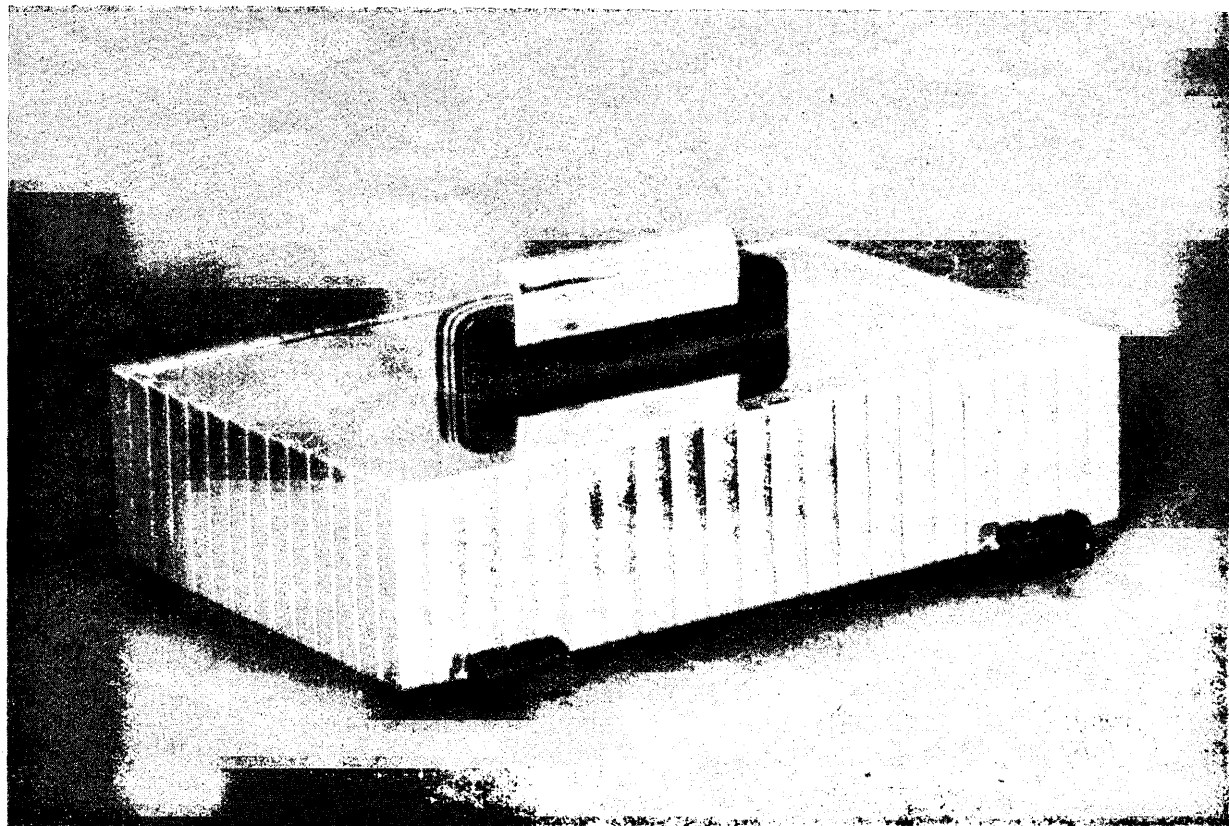
Lemmikuil ei ole šansse. *Outsider Chandernagor* toob 2844 franki 10 frangi vastu. Tribüüni kraavis on üks hobune vajunud mutta kuni sapudeni. Kogu stseeni kestel mängib ta antiikse koori osa oma jalalöökidega ja hirmumisega. Aegajalt vajub mõni energiline elegantne daam surnuna murule, tribüüni treppidele, pärlmutrist lornjett käes. Rida surutakse koomale ning *seans* jätkub. Näod on kahvatud ja mustakad. Ainult mõned võitjad, puhuti katsetavad ebataiuslike naeratusi, mis on kummalised kui grimassid.

Päeva *jockeyle* aplodeeritakse ennustuslikult. Mustade südmantlite ja hermeetiliste mungakubede all taovad südamed kiiresti.

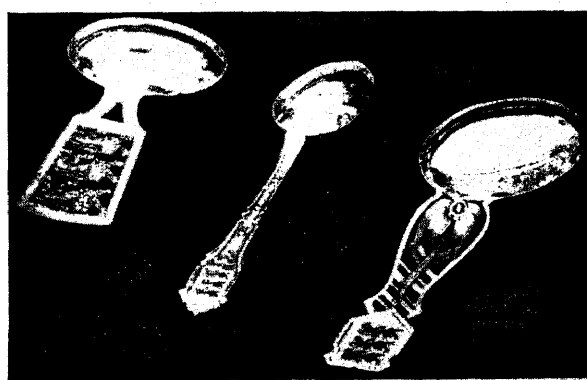
Neljanda jooksu järele on närvilisel Eléonore'il tahe minna Bois'se jalutama. Ta lähebki, jalgsi. Ta sõiduk järgneb talle. Kõikjal on mehed ja naised oma elukohaks valinud puud. Igaugusest kontaminatsioonist eemal, ootavad nad siin epideemia lõppu. Mõned pühenduvad meditsiinilistele uurimustele; toetudes seljaga tüvele uurivad nad mõnd võrdleva bakterioterapia õppe- raamatut. Mõned magavad norisedes, sonoorsed kui musträästad lehestikus. Mõned söövad, punase veini pudel taskus. Naised kammivad end plataamil, mis ajab kesta.

Eléonore kõnnib Surenese'i alleel. Kolmteist kurvaimelist koera, sabad õhus, sööstuvad tuulekeerisena üle tee. Kaugemal poegib emakoer, ägades moorusmarja põõsas. Tummad varblased lendavad madalal oksalt oksale. Ilmub uuesti kolmeteistkümnekoeraline jõuk. Varsti ilmuvad nähtavale teised koerad kõrvalteil ning jalgrajul. Vutihagijate hulgas, karv palavikust läikiv, kogunevad akaatsiate alla. Suur hundikoer läheneb Eléonore'ile süngel ilmel. Kaks toakoera näksivad ta kleiti. Juba ümbritsevad teda nälgivad puudlid vaikselt, hingeõhk soe. Eléonore

ARHIT. KÜRT KOPF

KUNSTTÖÖNDUSLIKKE ESEMEID

Mõnes siin näidatud esemes on katsutud musta puud kombineerida hõbedaga. Tuleb tunnistada, et see vägagi ilusa kooskõla võimaldab.

Joseph Delteil

Meie romaani autor

Prantsuse kultuuri viljakas ja särav mõju on nii ulatuslik ja põhjanev, et ei ole puudutamata jätnud ühtki maad, kes end kultuurimaaks tahab nimetada. Prantsuse orientatsiooni hindajail on kahtlemata vajadus astuda lähemale tänapäeva Prantsusmaa kultuuri-elu avaldusile. Ja kuna Prantsusmaa omapära on kõige selgemalt väljendatud kirjanduses, on ju Prantsusmaal alati olnud esinduslikumaks kunstiliigiks just kirjandus, siis loodame, et lugejale küllaldaselt huvi pakub pilku heita ta tänapäeva palgele ühe praegusaja prantsuse kirjaniku teose kaudu. Meil on edaspidi kavatsus tuua järjekindlalt näiteid Prantsuse kaasaegsest kirjandusest põhimõttel, mille esitamine *Olioni* prantsuse erinumbris (1932).

Meie romaani autor Joseph Delteil kuulub prantsuse tänapäeva pärastsõjaaegsesse kirjanike generatsiooni. Too on kirjanikpõlv, kes ise küll maailmasõja osalt kaasagi teinud, on jäänud puutumatuks selle masendavusest ning saab seepärast muretult kultiveerida prantsuse omapära igivanu pääomadusi: robustset rõõmumeelt koos vaimuka ja taltsutamatu pilkega, mida pehmen-dab prantsuslik paenduv ja graatsiline sõnade mäng. Teda loetakse kubistide hulka. Mingi rahutuse vaim, ajude akrobaatika, kalduvus müstikasse, vabameelsus ühes koleduste romantikaga

peetakse selle voolu päätunnuseiks. Kuid ka *sur-realismiga* on tal lähedasi kokkupuutepunkte. *Sur-realismi* sihiks on täpse, moraalseist ja esteetilisest kõrvalmõjudest vaba hingelise automatismi kujutelu. Mõlema voolu ajamärke kannab eneses — Delteil.

Delteil on sündinud a. 1894 Villar-en-Val'is ja ta soontes voolab hispaanlase verd. Oma esikteosega *Le coeur grec* sai ta Prantsuse akadeemia auhinna. Ta sulest on ilmunud rida meelelisi, fantaasiatiineid, julgeid ja vaimukaid raamatuid nagu *Sur le fleuve Amour*, *Choléra*, *Don Juan*, *Jeanne d'Arc*.

Viis meelt on seiklus- ja fantastilise romaani kombinatsioon, milles suurt osa etendab ka armastus. Julgus väljendusis, hoogsus ja korrektus stiilis on D-le ka siin omased.

J. Semper oma *Prantsuse vaimus* kirjutab Delteil'ist, et ta armastab numbrilist täpsust, hoogsat naeru, süütut rõõmu; et ta tahab et lugejas elaks viis meelt; et ta sõnade vahutavas voolus on absurdusi, sõnakõlke; ta armastab fraasi fraasi pärast. Ta lause on lühike, selge, sisult üllatav, ettenägematuid käänakuid tegev; et sääli leidub hüperbleid kui tulevihke, sõnade mängu kui ilutulestikku. Võrdluseks loetagu meie oma autori A. Mälk'i romaani *Surnud majad*.

pöördub rahutuna teelt tagasi. Ta hüppab oma autosse. Ta läheb koju.

Bulvaaril jookseb sadakond Villette'ist väljapääsnud härja traavi. Nad sööstuvad meeletul jooksul sammude tiraadis. Nad pusevad autosid, purustavad vaateaknaid ja kioske. Äkki seisatuvad nad hirmust värisevatena jn ammuvad hädiselt. Siis nad lähevad laokile edasi, sarved jalge vahel. Mingi signaali päale kogunevad nad lanternaposti ümber ja purustavad selle päaga. Nad jooksevad asfaldi kuumaks, pilluvad lendu puust sillutuse. Nende kõmisev jooks kajab majade sisemusse. Poissonniere'i bulvaaril, paanikast haaratud, pöörduvad nad Rougemont'i tänavale ja kõik koos tormavad nad Comptoir d'Escampete'i.

Eléonore oma sõidukis mõtleb järele. Milline seerum, milline vaktsiin päästab inimkonna? Või milline ime, milline Jumal?

Igal risttänaval jutlustavad imelised era-enustajad, suuremalt jaolt habemetud, kollatõvest ja eksaltatsioonist nakatatud gruppidele. Kõikjal moodustuvad šampinjoniidena ümmargused rahvakogumised.

Jutlustaja, käsi vestiavausel ja silmad karvades, ähvardab inimkonda kõige hävituslikumate välkudega. Ilusaimaid utoopiaid levitatakse rahvarikastel tänavatel. Mõned ülistavad völmis-

vahendeid ja teised vegetarismi. Kuid suur enamus ülistab rahvaste rändamist Põhja Nabale. Öönsa häälega peenejalgsed, kollakaelised misjonitülesandelised vagabundid selgitavad antiseptilist mõju. Nad kuulutavad epideemiate päritolu aasialiseks, soojast kliimast ja äärmiste põhja rahvaste alatist immuunsust. Mikroobi antidot on jää. Elagu jää!

Nii siis annab kogu linna kohta mõnisada nurga-prohvetit püsti toolil olles, redeleile ronides, lanternapostidele asudes, katusel olles väsimatult kiitust Põhja Nabale.

II

Katkule sai kogu maailmast vaid üks suutäis. Hüppeil ning libastustel maal ja vees, piki raudteeliine ja maa-aluseid kaableid, aurikute pära-voolus ja aeroplanide tiibadel jõudis ta hilju provintsi, siis Saksamaale, New-Yorki, Sydney'sse, Yokohamasse, Peruusse, S.S.S.R.-i ja Hiinasse.

Keegi Seine'i matusetalituse abidirektor viis ta pakis oma onupojale Theodule de Carpentras'le. Keegi kokott andis ta kogu oma armastusega edasi Pariisist läbisõitvale Toulouse'i tenorile. André Lhote kohtas teda juhuslikult Montparnass'il.

Järgneb.

Õigekeelsuslik kiri

Väga austatud proua!

Praegu lõpetasin Teie tõlgitud romaani (muide tõlke tõlge, nagu sageli) lugemise ja parandamise. Stiilil ei ole viga; võrdlemisi ladus. Kuid mis puutub keelesse, siis on selles vigu, vigu, vigu! Tahtsin Teile alguses kirjutada era-kirja, aga arvasin kohe paremaks seda teha avalikult, et seda ka teised loeksid ja midagi õpiksid, eriti tõlkijad, keda nüüdsel ajal on palju.

Avalikult kirjutamiseks on seda enam põhjust, et vead, mis Teie tõlkes esinevad, on enamasti üldlaadi, niisugused, mida peaaegu kõik tõlkijad teevad. Need on tüüpvead. Tõepoolest, on otse imekspandav, kui ühesugused on vead, mida tehakse, nagu oleksid tõlkijad kõik kokku rääkinud neid teha. Ühed neist vigadest tulevad teadmattusest, keele puudulikkusest oskamisest, teised — snobismist, teatavast valesti arusaadud moodsuse taotelust.

Vaadelgem neid teatavate liikide järjekorras. Kõigepäält õigekirjutusevead. Sääb esineb Teilgi liialine kokkukirjutamistõbi, mis mõllab müüdis-Eestis. Sellest paar näidet: *patjadevirn*, *majaderida*. Parem on mitmuse genitiiv lahku kirjutada, kui kokku kirjutamiseks ei ole erilist põhjust. Samuti tundub liialdusena *usaldustäratav politseinik*. Mina kirjutaksin lahku: *usaldust äratav*, või kõige rohkem sidekriipsuga *usaldust-äratav*, aga mitte täiesti kokku.

Teiselt poolt Te kirjutate *nii siis* (saksa *also* tähenduses) lahku. Aga just see tuleks kokku kirjutada: *niisiis*, sest see moodustab selles tähenduses ju omaette mõiste.

Te kirjutate võrkeelse ortograafia järele *rafineeritud* kahe *f*-ga, kuid kuna selle sõna eesti hääldamisel *f* on teises vältes, tuleb eesti ortograafia kohaselt kirjutada *rafineeritud*.

Sõnade muutmisel on Teil pööraseid vigu. Te kirjutate: *aplas inimene*, peab olema *ablas...*; *padjade*, p. o. *patjade* (nähtavasti olete lõuna-eestlane, tartlane, sest need teevad sääraseid vigu oma muredemele mõjul); *omaksete* — p. o. *omaste*. Samuti on viga *juuksteravalt* — p. o. *juusteravalt*.

Te ei oska tarvitada õigeid lõppe lühemas mitmuse partitiivis: Te kirjutate *kirje*; kuna peab olema *kirju*. Samuti ei oska Te vältida viga *põhjuseid*, sest peab olema *põhjusi*.

Ka Teie põete vastuoksustõbe lühemate ja pikemate vormide, *i*- ja *t*-mitmuse tarvitamises. Sest Teil on ühelt poolt *rahuliste silmega* (parem siin *silmadega*), aga teiselt poolt *kõikide sõpradega* (parem *kõigi sõpradega*). Samuti ühelt poolt *kohis* (parem oleks *kohtades*), aga teiselt poolt on Teil *kindlates* (just siin võiks olla *i*-mitmus *kindlais*). Väär *i*-mitmus on *seisukordis*, peab olema *seisukorris*.

Ühelt poolt tarvitate *inimesesse* (siin on kindlasti *inimesse* parem), teiselt poolt aga *tundmusse*, kuna siin võiks ennemini olla *tundmusse* (kuigi ka *tundmusse* ei ole viga). Eba-

Haridusnõunik mag. Johannes Avik

kohasena tundub ka järgmine lühem vorm: *sellesse nimme*, — siin oleks parem: *sellesse nimmesse*.

Teil on ka üldeestiline vastuokkus mõnede asesõnade lühemate ja pikemate vormide tarvitamises. Te kirjutate: „Sest tema ei tea midagi,“ kuna siin on juba selguse pärast kindlasti pikem vorm *sellest* parem („*sellest* tema ei tea midagi“), sest vorm *sest* võib kergesti tunduda sidesõnana („*sellepärast* et“). Teiselt poolt on aga Teil ikka *sellet* ja *millet*, kuna just siin sobib väga hästi *sel* ja *mil* — eriti viimane. Näiteid Teie tõlkest: *sellet arvamisel* (parem *sel arvamisel*); „*teras-uks, millet* (parem *mil*) oli avaus; — toon, *millet* (parem *mil*) su teener seda mulle kirjeldas“.

Mina isiklikult ei tarvita üldse enam vormi *millet*, vaid selle asemel ikka ja ainult *mil*. Aga ma tean, miks Te ei tarvita niisugusel korral *mil*, vaid just vastupidi *millet*: Teie, nagu kõik muudki eestlased (pääle mõnede keeleteadlaste ja eesti keele õpetajate), näite arvavad, et *mil* tähendab ainult aja mõistet ja on sama mis *mil-lal*. See vaade aga on väär ning ekslik: *mil* ei ole muud kui lühem vorm pikema vormi *millet* asemel ja seega täpselt sama tähendusega kui *millet*, nii et võib ütelda: „*laud, millet* asetses lamp“ ja „*laud, mil* asetses lamp“. Kuna neil tähendus on üks ja seesama, siis on parem tarvitada lühemat vormi.

Te tarvitate ka *i*-superlatiivi. Väga kiidu-

Aleksei Dolgõsev**Juhan Liivile**

*Keegi pani jalga rasked, mustad saapad,
poriseks ja kitsaks tallas õilsa mõtte,
Keset suve tuli maha mustjas lumi, —
rahuajal läksid sangarina sõtta.*

*Keegi haaras kätte hiigelsuure haamri,
paiskas terve jõuga vastu hingedepeeglit.
Oli praegunud su hinge lihvit teras, —
murduks teman elukiiri väevalt veelgi.*

*Keegi kahmas kätte teravõudsed käärid,
lõikas läbi armutult su eluniidi.
Sõnus kibestunult: olen — isa, velli,
tule sinna, kuhu sinu kurbus viidi! . .*

väärt Teist. Aga siiski peate oskama seda ka õieti moodustada. Mitte *kenaimaks, väärtuslikuimaks, hädaohtlikuimad, külmavereliseimate*, nagu Te kirjutate, vaid *kenimaks, väärtuslikemaks, hädaohtlikemad, külmaverelisimate*. Veider viga on *elavamaite*. Siin olete i pannud väära kohta, sest peab olema *elavaimate*. Teie troostiks võin ütelda, et sääraseid pööraseid vigu on ka mõnel teisel juhtunud.

Tulles veel kord tagasi illatiivi juure, tähendan, et nüüd ei peeta ametlikult enam hääks vormiks niisuguseid lõputa illatiive kui „heitis voodi“, peab olema „heitis voodisse“.

Ka verbi alal on Teil jämedaid vigu, mida nüüdsel ajal enam ei tohiks teha see, kes eesti keelt trüki jaoks kirjutab. Nii on Teil järjekindlasti „ta *sules* ukse, — ta oli akna *sulunud*“; peab olema: „ta *sulges* ukse, — ta oli akna *sulgenud*“.

elena-lõpuliste verbide *da*-infinitiiv ja *nud*-partitsiip on Teil alati valesti: *rabeleda, süleleda, mõnuledes, kogeledes, ebaledes, sülelenud*, — peab olema: *rabelda, sülelda, mõnultdes, kogeldes, ebaldes, sülelnud*.

Vananenud on *julenud*; nüüd tarvitatakse *julgenud*.

Puudulikust kirjakeele oskusest annavad tunnistust vormid *torhanud, sattub, kukkub*, sest peab olema *torganud, satub, kukub*.

Te kirjutate ka *öelda, öelge, öelnud*, — mõel-

da, mõelge, mõelnud. Et Te nõnda kirjutate, seda ma ei pane sugugi imeks, sest nõnda kirjutavad viimaseil aastail kõik, peaaegu kõik, kes midagi avalikult kirjutavad. Kuid mina isiklikult näeksin ja soovitaksin nende asemel kõige tungivamalt *ütelda, ütelge, ütelnud*, — *mõtelda, mõtelge, mõtelnud*. Uskuge mind, need on paremad. Ja ametlikult lubatavad on nad ka, kuigi praegune keelelise maitse puudus on neid hakanud nagu ühisel kokkuleppel boikoteerima.

Samuti kirjutate üldise moe järele: ta *keelas, neelas, pööras, keeras*, kuigi isiklikult eelistan *keelis, neelis, pööris, keeris*.

Ka eelistan ma *pääsis* pro *pääses*, nagu Teie üldise moe järele kirjutate.

Täiesti väär vorm aga on Teil *seadida*. Niisugust verbi ei või üldse olla; on olemas ainult verb *seadma*, mille *da*-infinitiiv on *seada* (või ka *säädma, sääda*, kui kellelegi meeldib rohkem *ää*).

Seekord lõpetan, sest ühes kirjas kõiki Teie vigu esile tuua ja seletada ei jõua. Jatkan järgmises *Olioni* numbris.

Kõige austusega

Joh. Aavik

8. I 35.

A. Läte jutul

PÄÄLELÖUNANE talvine unine linn. Läbi Rüütli tänava tõmmatud pikal paelal süütub elektrilampide rida. Punane autobus, üksik auto veereb vaikselt edasi...

See on Tartu elavaim tänav.

Teisel kivimajal vasemal kleepub aknaklaasil poolprofiilis kuldne tiibklaver. Paraaduks kannab kuldtähest suurt visiit-kaarti: *Eugen Sprenk-Läte klaveriäri*.

Siin elab Aleksander Läte, me populaarsemaid heliloojaid, paljude rahva sekka läinud koorilaulude ja soololaulude autor.

12. jaanuaril — eesti muusikamaailmas Läte aastaks nimetatud — 1935. a. pühitsetakse nüüd tema 75-dat sünnipäeva.

Oma venna järgi juhib A. Läte juba 3-dat aastat klaveriäri ja mitu korda päeva kestel võib teda näha kergel sammul, helgel rahulikul näol tsipa uudishimu vinet, lumivalgeil juustel must kaabu, seljas must talvepalitu, ikka nooruslik, lahke ja sõbralik. Nii ta tõttab ärist vabrikusse ja tagasi. Sest juhatusi on vaja vasmale ja paremale, ise oled mees, ise pead olema kõikjal...

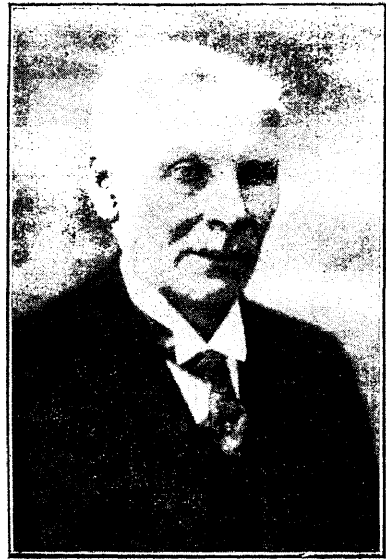
Äritegevuse pausil, ühel eeljõulusel õhtupoolikul avaneb võimalus jutelda Lättega. Läbi palmidega klaveritesaali, väga *moderato*-häälestatud mugavas väikses võõrastetoas jõulumaiustuste juures algab me vestlus. Liuas tabavad sõrmed kuivand soome „leiba“.

„Jah, see on midagi terviseks,“ ütleb juubilar. „Kuid egas ta nii häa maitse kui see, mis pole tervisele kasulik,“ märgib, osutades pagaripöe magusatele toodetele.

Ning siis äkki: „Kui ma saaksin oma 75-ks sünnipäevaks jällegi kuhugi ära sõita. Välismaale, nagu aastat viis tagasi. Siis tulistati mind Eestist telegrammidega, nii et telegrammitoojad said päris uudishimuliseks. Aga praegu on piir mu jaoks kinni. Äri ei lase mind juba kolmandat aastat Eestist talveks minema. Ei tahaks teistele teha tüli, kuid ometi sellest ei pääse.“

Et soov pageda austuste eest ei muutuks viimati sooviks pageda intervjuu eest, pärin juubilari ta kunstitee üle õpiaastaist kuni meistriks saamiseni.

„Sündisin a. 1860 Aakre-Pikasillal Tartumaal. Mu 70-da sünnipäeva puhul läksid ajalehed päriselt tülli mu sünnikoha suhtes. Ühes eluloos oli selleks eksikombel märgitud Viljandimaa. Tahtis siis Tartumaa ja Viljandimaa mind kumbki omale saada, kuni lõpuks see võistlus ajalehis lõppes Tartumaa võiduga. Sündisin looduslikult kaunis kohas. Vooremägi, laiad metsad, Võrtsjärv — kõik olid käepärast. Isa pidas kõrtsi, ema talitas kodus. Vanematelt pärisingi oma muusikahuvi ja ande. Ema, kes oli koolmeistri tütar, armastas laulu üliväga ning sageli ta laulis oma õdedega ja laulsid isegi tertsetis. Isa oli samuti laulumees, kuid temale oli laul kui osa pühalikusest ning tema ilusat häält võis kuulda eeskätt kirikus. Õppides Rõngu kihelkonnakoolis sain äratust muusikat harrastavalt kooliõpetajalt Rossmannilt. Too saa-

Aleksander Läte

bus seminarist uute ideedega ning pani Rõngu muusikaelu keema. Tema korraldusel koostati õpilastest viiulikvartett, mängiti hoolsamini klaverit. Aga muidugi ei ei saa ma ei teda ega kedagi teist pidada oma avastajaks, sest muusika oli mul endal veres, päritud juba vanematelt.

Osa õpilasi kavatses astuda hiljem seminarile. Õppisin nendega kaasa, ise aga ei mõtelnud otseseid seminarile. Aga kui saabus seminar astumise eksamiaeg, ütles õpetaja: „Võiksid ka eksamile minna.“ Ja nii ise kavatsesemata 16^{1/2} -aastasena sain seminarile, kuna teised mitmed kukkusid eksamil läbi. Selles seminaris „kinnijäämisel“ oli suuresti süüdi mu saksa keele oskus. Seminaris pandi muidugi suurt rõhku õpilaste muusikalisele haridusele ja tööd sai teha päris mehemoodi. Sellal oli mu muusikaõpetajaks J. Zimse, kelle man töötas omal ajal ka Kunileid j. t. Olin pärast õpetajaks Puhjas, siis koster-organistik Nõos.“

„Millal algasite heliloominguga? Millal äratasite oma töödega tähelepanu?“

„Algas see sellega, et kui ma Nõost Tartus end muusikas täiendamas käies ulatasin kord ülikooli muusikadirektorile Zöllnerile oma kompositsiooni *Kostike laulud eesti keeles*, siis ta küsis: „Kas see laul on trükitud?“ Saades eitava vastuse sõnas: „Nii palju trükitakse meil rämps, miks pole see väärtuslik pala trükitud!“

Õieti aga algas mu helilooja-tegevus siiski üsna varakult. Ei mäleta just, mis oli mu esimene õnnestunud laul, kuid mäletan, et seminaris esimesel aastal, a. 1876, komponeerisin ühe laulu ühele häälele ja teisi harmoniseerisin neljale häälele. Mitmed mu esiklauludest ilmusid K. A. Hermannil *Laulu ja mängu lehes*. 1883. a. ilmus eriväljaandes mu *Kuus laulu*. Laulud meeldisid ja läksid rahva sekka. Nii see kõik tuli. Menuks aitasid palju kaasa laulupeod, kus mu kompositsioonid leidsid vastustatud vastuvõttu.

Viihati astusin veel Dresdeni konservatooriumi, kuid töötasin kodus. Oma ametikohta ei tahtnud ära anda. Mõtlesin: Kunstnikul peab olema ikka midagi, mis hoiaks veel, kui kunst jätab nälga. Kord mul oli õpilaseks noor üliõpilane von Keussler, kes küsis: „Kas mitte minna kunstile üldse üle?“ Vastasin talle: „Mitte enne kui ülikool on lõpetatud!“ Kuid too noormees ometi pühendas end kunstile, läks ja on praegu Hamburgi filharmonias. Ent see on õnnejuhtum. Ise näiteks ma varem ei tulnud Tartu kui a. 1900, mil siin tekkis mulle suur õpilasingkond. Seni käisin ikka Nõost Tartu klaveri- ja teooria tunde andma.

Muusikaelu eestlaste hulgas oli Tartus mu tulekul täiesti soigus. Ainult sakslastel oli tõesti hää linnaorkester ja ka akadeemiline laulukoor oli kõrgel järjel. Järgnes 7—8 a. kestev ränk tööajajärk.“

Eesti bibliograafiline leksikon ütleb selle kohta:

Kõigepäält tõi Läte käesoleva sajandi alul suurt värskendust ja edu Eesti praktilisse muusikaellu: tema juhatusel kuulis eesti publik esimest korda sümfoonia kontserte ja oratooriumi ettekandeid. Sääluures oli L-l raske ülesanne asjaarmastajaist orkestrit kokku seada, sellega sümfooniakontserte anda. L. segakoor oli esimene Eestis, mille võimed olid niivõrd arenenud, et ta eelnimetatud helitöid võis edukalt ja järjekindlalt ette kanda, andes vahepääl ka *a capella* kontserte, samuti nagu L. meeskoorgi. L. oli esimene, kes omapäraseid eesti soololaule lõi iseseisva saatemänguga ja instrumentaalvormides komponeeris. Heliloojana on L. produktsioon eriti suur olnud koorilaulu alal.

„Sellele tööle tegi aga lõpu mu haigus, mille tõttu ma Eesti praktilisest muusikaelust pidin loobuma. Eesti tali muutus mulle talumatuks. Talved olin sunnitud veetma välismaal: Nizzas, San Remos j. m. Sellest ajast päale, mil ma äri juhina, pole enam saanud kodumaalt ära. Hoian end talvel kindlate eluviisidega, s. o. hõõrumistega ja muude karastustetega vormis.

Mängin suveti tennist, ujun, talvel mängin võrkpalli. Tähtsin kord hakata tegelema ka korvpalliga. Kuid sääl tuleb palju jooksta, mu kaaslased on aga selleks kaunis laisad.

Õige tervise eest hoolitsemine, — see ongi kogu elukunst. Taimetoitus tähendab siin palju. Paraku haaratakse meil taimetoitude järele alles siis, kui jalad hakkavad lohiseema. Et suuta elada, luua, vaja teada, mida ja kuidas süüa, vaja liikumist, puhast õhku.

Kõike seda peab õppima. Ise sel õpingul pidin tegema läbi Lindewieses terve paastumis-nälgimiskuuri. Süüa sai iga teine päev ja napilt, juua pea üldsegi mitte. Ning sedasi 7—8 nädalat.

San Remos sõin viimselt lihatoitu — sardiine. Siit pääle sain taimetoitlaseks. Nüüd on mul toitute alal kindel

päevakava. Iga hommiku sõön riivitud porgandeid, kord nädalas on ubade päev. Toortoit — see ongi tulevikutit, sest ta soodustab vaimset tööd, kuna nii vereringvool on kiirem, seedimine kergem. Alles hiljuti küsis mult üks ülikooli professor: „Kas te olete ikka taimetoitlane? Ja nälga ei jää?“ — „Jah,“ vastasin, „ning kui Teie elate, siis vaid sellest, mida Te sööte liha kõrvale — salatist jne!“ See vastus muidugi ei meeldinud professorile, kuid kui me mehhanilistes masinatesse ei paiska kive, siis ammugi ei tohiks inimese organism võtta endasse aireid, mis on talle ilmselt kahjulikud. Ainult, et taimetoitlust on raske läbi viia. Teine harjumus kipub aina tagasi tulema. Selleks on hää, kui on vastavad organisatsioonid, kus saab üksteist toetada.

Õige toitumine on aluseks elu pikkusele. Inimene võib elada nii kaua, kuni ta tahab. Õige toitumiseta peab varsti elust „jalga laskma.“

Lõpuks jutustab juubilar oma loominguvii- sest:

„Töövõimet soodustavad jalutuskäigud looduses. Mõned kasutavad vereringvoolu suurendamiseks alkoholi, kuid see on kahjulik tee. Ja siis on loomingu eeltele man ka tähtis küsida: kui paljudele tulevad loomingu eel- ladsuks, kui paljudele mitte. Mõnedel on mida kasvatada, teistel mitte. Suurtest sportlastest teame ju, et nad on sageli vaimselt lapsed.“

„Nizzas oli mul väga hää töötada. Säälg tegin muusika-teoreetilisi töid. Tervislik külg peab olema hää. Looming celdab siis veel pikaajalist läbimõtlemit. Kava peab olema pääs valmis. Vaja teada, mis teoses tipuks, kuidas on ta ehitus. Asjal peab olema oma loogiline käik. Hiljem töötatakse üksikosad välja. Kergeid silmapilke on vähestel loojatel, enamus kompositsioonest on pika viimistluse ja töö vilil.

Mille kallal töötan praegu? Tuleb ette muidugi ka laulude komponeerimisi, kuid üldiselt tegelen muusikateoreetiliste küsimustega. Kirjutan kolme asja: *Muusika akustika*, *Värvvalgus muusikas*, *Klaverimäng kui kunst*. Need võivad valmida peagi. Ja hiljem mõtlen asuda uuesti loova helitöö valdkonda.“

Me keskustelu katkestab telegramm: „*Kõrgelt hinnates Sinu teeneid Eesti muusikakultuuri alal kunstinõukogu valis Sind konservatooriumi auliikmeks. Juhan Aavik. Tallinn.*“

Jah, äsja valiti ju L. ülikooli audoktoriks. Hinnatakse.

Enne lahkumist näitab Läte omi isiklikke uuendusi klaveri alal. A. L. pais-klaveri katte avamine teatud nurga all annab klaveri helidele nii suure tugevuse, et tekib mulje, nagu mängitakse oreil. Selle paranduseni on L. jõudnud akustiliste katsete kaudu kõla tekimise alal.

Linda Künnapas

Tšehhi teater „D24“: J. Stranska, Vlad. Šmeral ja (all) režissör E. F. Burian ümbertöötatud Molière'i „Tartuffe'is“

„Tahame elada“

Praha teater „D 34“

See oli septembris 1933, mil prahalased nägid *D 34* — 1934. aasta teatri reklaam-plakaate. Moodustus töötä näitlejate kollektiiv E. F. Buriani juhatusel.

Millised olid uue teatri väljavaated? Ajakirjandus teatas sündmusest lühidalt ja kuival. Ka tunnustatud näidendite etendusel mängiti seepärast peaaegu tühjale saalile.

Edu tõi saksa emigrandi Erich Kastner'i *Nüüdispäevade elu* oma tõeliselt oleviku repertuaariga. Näitejuht näitas siin, et ta üksnes ei taha elada, vaid oskab ka näidata elu ta muutunud olustikus ja väljapääsmatuse traagilisuses.

Marinetti ja Piscatmi juurest E. F. Burian sammus ka läbi V. Meierholdi loova laboratooriumi. Ta üksnes ei otsinud tehnilisi võimalusi, vaid ka asja ideelist sisu. Nüüd on talle Marinetti võõras, Piscatmi teater aga vaid — tehniline utopia. Ent Meierhold on ta oma-inimene. Ideeliselt ja tehniliselt. Vene režissööri konstruktiivne lava rajas tehnilise alusmüüri uuele teatrile.

Lava must taust, rasketest dekoratsioonidest loobumi-

ne, rekvisiidi vähendamine miinimumini, projekteeritud ekraan (pateetilisele *crescendole* uhkemaid võimalusi), liikuvad sirmid ja reflektorid moodustasid uue teatri tehnilise aparaadi.

Tuli juure näitlejaid, eranditult noori. Töötati suflööri ja akadeemilise rutiiniga. Kõrvaldati aktid: traditsioonilised ja igavad vaheajad kaotati. Ja nii nägi publik tõe-poolest midagi uut. Lavastus järgnes lavastusele ning nüüd — võit võidule. Arvustus peaaegu eranditult teritas. Ning teatrikõlastajate kõverjoon eranditult ronis üles.

Suurima edu saavutas *D 34* kevadel Karl Novy romaani dramatiseeringuga *Tahame elada*. See kujutab noorsoo traagikat, keda hukutab maailma majanduskriis. Ta muredumas kisendab: Tahame elada, elada tahame! Projekteeritud ekraanid, muusika, hääled, kujud — kõik lakkas olemast näidend. Ainult lõpuossa tuli tahtmatult dissonants.

Siis tõi uue suure edu *Kolme krossi ooperi* ümbertöötus ning Molière'i *Tartuffe*.

Praha.

Const. Tennukest

Narva NMKÜ juhatuse liikmeid ja südikaid kaastöölisi.

All: Kaitseliidu Rakvere „Kalevi“ kompanii 10-da aastapäeva koosviibimisest osavõtjaid.

Kapt. Leopold Tõnson +
Oli juhtivaid sporditegelasi ja Vabadussõjas
— kangelaslik Kalevlaste maleva juht.

Rekordimeister A. Tannberg harjutamas.

Tuulik.

Rein küsib väikeselt:

„Kas sul õde ka on?“

„On küll, kaks tükki. Ja ühte veel oodatakse.“

„Vaata, vaata, mida sa kõik tead. Aga kes seda siis nii ütles, et jälle õe saad?“

„Kuulsin, kui isa ütles emale, et kui nüüd neljas tüdruk tuleb, siis on tuuleveski kõige nelja tiivaga valmis.“

Juhitunnistus.

Majaomanik kutsus kohale arhitekti. „Laiendage garaaži kaks korda nii suureks,“ käseb. — „Miks? Läbi ukse mahub ometi sõitma veoauto, nii lai ta on juba.“ — Peremees ümises: „Võib ju olla. Aga minu naine sai täna auto juhtimiseks loa.“

Kasutab vabaduse viimseid hetki.

„Mis on õieti muidu nii sõnakehva doktoriga, et ta nüüd järsku nii kõnekaks on hakanud?“

„Pole ime, sest nädala pärast on tal pulmad ja nüüd tahab ta enne seda veel oma sõnakeste ütelda ning lõplikuks vaikimiseks ka valmis olla.“

Omakütte.

Nõukogude kõnemees: „Nii siis, seltsimehed, kes on selle poolt, et saaks parandatud keskküte meie majas, tõstku käsi üles!... Kõik poolt. Nii... Kes on aga ka selle poolt, et parandatakse aknaklaasid? Vastu ei olda... Kes on veel katuseparandamise poolt? Poolt kõik... Tubli. Noh, näete, olemegi enda soojaks kütunud, seltsimehed.“ (Krokodil).

Näiteid kuulsuste käekirjast

Mis ütlevad Teile need?

Tu dis: — un Dieu n'ex pas ce que vous supposez.
un Dieu, c'est une trace dont on fait les fossés.
c'est une silhouette au delà d'un abîme.
ne point le voir normal, et trop le voir est crime.
l'autel, c'est lui. jamais ^{la parole} la parole n'admettrait
l'être pur, l'infini compliqué par l'abstrait.

V. Hugo käekiri

A-Tagam loom, in dem Geringen der Dämonen Welt
gibt man immerhin die besten Beispiele zu finden, die Stellen
denn es ist ein gütiger Dämon, ein gütiger Dämon, ein gütiger
gütiger Dämon — das macht mich mein Dämon. Lieder von
dem Dämonen. Dämonen sind, die mich alle meine Dämonen
sich mich ganz tags, mit einem mal länger geht —

F. Nietzsche käekiri

TRÜKI- & KÜITEKODA

J. S. A. PAALMANN

TALLINN, V. KARJA TÄNAV 12

ASUT. 1907. A.

VALMISTAB IGAT SELTSI TRÜKI-
TÖID LIHT- JA VÄRVITRÜKIS
ODAVALT JA HÄSTI

NOODITRÜKK ♦ MAHIMALADU

*Octopus
Roy Cohen*

KALASILMAD

CLIFFORD Wallace töötas intensiivselt ja mehaaniliselt omal kohal Kolmandas Rahvuspangas, kitsas puuris, mis kandis päälkirja „Väljamaksude kassa number üks“. Ta laupa katsid sügavad horisontaalsed jooned ja tumepruune juukseid läbistasid valged karvad.

Ta kõrval lebasid suured rahahunnikud, mis olid jaotatud pakkidesse. Tema seljataga asuva kassakapi suured ukсед sisaldasid veel rohkem raha. Paremal pool tema puurist olid teiste — kolme noorema kongid. Suure panga marmorlett kujutas endast suurimat tegevuslava, kus oli kuulda vaid hõbeda kõlinal ja uute pangatähtede tasast kahinat elavatel töötundidel.

Täna oli väljamaksude kassa number ühel suurima töökoormatusega päev kuus. Täna olid väljamaksud kolmele suuremale ühingule tööstuspiirkonnas, mille keskuseks oli nende linn. Enam kui miljon ja veerand dollarit sularahas asusid puuris ühes Cliff Wallace'iga; miljon ja veerand dollarit hõbedas ja pangatähtedes, viimastest ainult vähesed nimeliselt üle sajatuhande. Wallace'i ülesandeks oli võtta vastu ja lahti need rahad ja anda edasi relvastatud meestele, kes tulid tšekkidega. Nüüd ta sorteeris raha, olles üksikühe väikese mehe rahutusele akna taga, kes närvises oma väikese 208-dollarilise tšekiga.

Väikese mehe taga tekkis saba — kaks kolm väikeärise esindajat, siis keegi väga noor ja ilus daam, ja tema taga kaks esindajat Garrisoni Sõe, Raua ja Terase Company'st. Cliff teadis nende tšekisummat: 278 000 dollarit. Siin oli tõsine töö, töö, mis nõudis äärmist mõtete koondamist. Nii kerge oli teha mõnetuhande dollarist viga, kui summa tõusis üle veerandmiljoni. Cliff võttis vastu väikese mehe tšeki ning luges raha kiirelt, lükates selle riidekotti. Ta oli nähtavasti haavunud, kui mees võttis koti lahti ja veel kord ise luges raha üle. Cliffi silmad kohtasid ilusa tüdruku omadega, ja lühike üksteise mõistmise pilk lendas nende vahel. Mõlemad olid tulvil täis lihaste ja närvide jõudu, mõlemi näol peegeldus ebaharilik kahvatus.

Väike mees lõpetas oma rahalugemise, sulges oma koti ning sammus uhkelt minema. Järgmine mees järjekorras esitas oma tšeki ning sai oma raha. Sama tegi ka järgmine. Tüdruk pistis oma tšeki läbi akna — tšeki engros-ärile, kus ta töötas, 728 ja poole dollari pääle. Koos sellega ta

andis ühe nahktasku. Cliff Wallace võttis selle ja asetas laekale paremal, mis sisaldas terveid rahapaberite mägesid. Jälle see üksteise mõistmise — kokkuleppe pilk vilksatas nende vahel. Nad kõnelesid simuleeritud juhuslikkusega.

„Tere hommikut, Phyllis.“

„Tere hommikut, Cliff.“

See oli kõik. Pääle selle pilgu nad hoidsid oma silmi kohtumast. Vanapooles noor maksuametnik otsis välja maksutähe. Ja siis, töötades diskreetselt, osavalt ja kindlalt, ta asetas selle kõrvale väheldase hunniku uusi paberrahasid. Selles hunnikus oli sadatuhat dollarit, tuhat sajadollarilist-paberraha. Korraks ta lubas enda silmadel libiseda üle panga politsei ohvitseri hallis kuues kuu, kes seisis üksikühe näoga diskonto-osakonna akna juures. Nähtavasti polnud panga detektiivil mingit mõtet ega muret maailmas.

Ta pistis tüdruku nahktaskusse tšeki järele saada oleva summa, ja siis lükkas sinna ka sadatuhat dollarit. Ta nägu oli päris kahvatu, kui ta vaatas veel korraks neiu. Käsi, mis hoidis taskut, värises tugevalt. Naeratus, millega neiu vastas tema omale, peegeldas äärmist närvipinget. Hetke nad seisid liikumatult, vahtides üksteise silmi, siis hakkas Garrisoni Sõe, Raua ja Terase Company esindaja rahutult kõhatama ning tüdruk eemaldus. Ametnik võttis 278 000-dollarilise tšeki vastu närvisedes, ta silmad olid teravalt suunatud sinisele ülikuuele, mis liikus kohutava kiirusega tänavale viiva pöördukse poole. Lõpuks oli ta kadunud silmist ning Cliff Wallace hingas kergendatult. Ta koondas oma tähelepanu rahahunnikutele, mida pidi välja maksma Garrison Companyle.

Vahepeäl tüdruk tõttas linna liiklemiskeerisesse. Ta murdis endale teed läbi rahvamurru, kõndides haruldase kiirusega. Ta pääs oli vaid üks mõte: jätta võimalikult palju maad enda ja Kolmanda Rahvuspanga vahele. Ta sõrmed olid kõvasti pigistatud ümber kollasest nahast rahatasku, süda peksis tugevasti. Näis võimatuna, et see asjatoimetus Cliff Wallace'i puuri juures oli möödunud tähelepanematult. See oli nii lihtne, pööraselt lihtne.

Nüüd ta ruttas täiel sammul äri poole, kus ta töötas. Seda tegi ta Cliffi õpetusel, et ta väldiks igat kahtlustatavat ajaviitmist.

Ta keeras kõrvaltänavale ja astus sisse punasest telliskivist Sanford Jones & Co ehitusse. Hammustades oma huuli metsiku pingutusega endavalitsemiseks, ta läks kõigepeält daamide pesemisruumi. Värisevad sõrmed leidsid võtme ja keerasid seda. Tehes kindlaks, et ta on üks, võttis ta kotist välja sadatuhat dollarit, mille pani kolme ühekõrgusse pakki ning mässis varem kaasa võetud pruuni pakkimis-paberisse, sidudes selle kinni nõoriga. Mõne hetke pärast ta oli väljas ja ruttas kontori. Keegi ei märganud ta väikest huviretke. Kõik läks ruttu. Ta läks kassapidaja juure, kes raha vastu võttes ütles:

„Saite täna nii vara tagasi, miss Robinson.“

HAVE-VALTMAN

TALLINNA JA TARTU INIMESI

Ülalt, vasakult paremale: Kunstnik Adamson-Eerik. Võiasjanduse eriteadl., dir. A. Kütt. Dr. Palu. Harju maavalitsuse esimees P. Männik. P.-k. Estonia dir. J. Hansen. Kunstmuuseumi dir. Tann. Rahvasaadikud O. Köster ja Zimmermann. Eksredaktor L. Kenn. Ärimees hr. Jaanson. Jüri Vilmsi vend — Juhan Vilms. Dr. Tamm (Tallinnast). Dr. Kirschenberg. P. Sepp. Adv. Reisik. Jaan Pert. Bernhard Linde. End. toim. Th. Pohlak. „Uue Sõna“ toim. H. Raudsepp. Hr. Grau, riigikontrollist. Rahvasaadik Leps. Härra Vellner Kaubandus-Tööstuskojast.

Ta silmad naeratasid. Ka neiu sundis end naerutama. „Jah. Pangas ei olnud palju rahvast. Tagasi tulles ruttasin.“

See jutt oli rahustav. Tulevikus kassapidaja võis tõendada tema kiiret tagasihoidumist. Ta istus oma puldi juure, asetades süütu ilmega pakikese oma kõrvale. Pakikene, mis sisaldas sadatuhat dollarit. Ta oli kohutavalt närviline, kuid keegi ei märganud tema juures midagi ebarahulikku.

Töötada oli raske. Mõtted olid koondunud kõrval asetsevale rahale. Kell kaksteist ta läks einetama. Temaga koos läks ka rahapakk. Ta astus Linna Hoiuühisuse hoonesse, Kolmanda Rahvuspanka lähedal. Rahvast oli asutuses palju. Ta näitas oma võtit ühele vanamehele.

„Kaks-kolmkümmend-viis, palun. Mrs. Harriet Dare.“

See oli surnud õde, kelle hoiukasti ta kasutas. Tal oli sääal hoiukast ka oma nimel, kuid selle pidi ta jätma puudutamata. See oli üks lüli päästeketis, mille ehitanud Cliff Wallace. Rahakasti asetamisel ta tabas end äriliselt arvestamiselt, palju see summa annab sissetulekut. Seda oli seitsetuhat dollarit aastas. See tähendas kahele inimesele luksuslikku elu ja mugavust. Ja vabadust. Rippumatust. Hirmu.

Raha ära pannud, läks ta jälle tänavale. Suur koorem oli langenud ta õlgadelt. Hädaoht oli möödas. Kuid närvid olid pinevil nagu mitte kunagi varem. Mitte hirmust tuleviku ees, vaid läbielatud. Ta sõi veidi kohvikus ning oli kell kaksteist nelikümmend tagasi tööl. Kuid ta mõtted polnud töö, vaid Cliff Wallace'i juures Kolmandas Rahvuspangas.

Vahepeäl Cliffi nägu ei lasknud midagi paisata seesmisest ärevusest. Ta tegi oma tööd mehaanilise täpsusega, võttis vastu tšekke ja andes välja raha, osutades oma tavalises töös hoold ja täpsust, mis oli võitnud talle koha.

Kuidagi ei oleks võinud arvata, et see mees alles äsja toimetas kõrvale sadatuhat dollarit. Vastuoksa, ta oli sel päeval isegi hoolikam kui kunagi, mida märkasid isegi kaastöölised, kes seletasid seda äärmiselt pingutatustõudva tööga sel päeval. See oli haruldane asi, et kolm suuremat väljamaksu olid ühel ajal. Ja nii suurte summadega talitamine nõuab pingutust isegi geniaalsemalt mehelt.

Tunniosuti suurel seinakellal ronis number kahe ligi. Kõlas kong. Viivitamatult lõpetati töö pikkades akenderidades. Siis avanesid väikesed võrestatud ukсед ning pangaisandad astusid välja, ja äripäeva töös algas ületundide aeg — arvemasinate klõbin, tšekkide krabin, raamatute laksumine, hõbeda ja kulla kõlin.

Pliiats käes, Cliff Wallace seadis kokku aruannet. Maksukassad number kaks, kolm ja neli esitasid oma aruanded. Siis asus ta oma kassa ülelugemisele. Ta töötas asjatundlikult. Ja siis, mõni minut enne kolmveerandit, ta läks isiklikult Robert Warreni, panga presidendi juure. Ta oli närviline. Vasemas käes oli tal paber arvudega. Ta nägu oli ükskõikne, kuid terav

vaatleja oleks märganud ekslevat pilku ta silmis. Siin oli kriisis. Olles sulgenud ukse, võttis ta ise istet toolil.

„Mr. Warren“ — ta hääli oli kindel ega avaldanud ka tundeid — „Võtsin praegu oma kassa kokku. Mul on vähem täpselt sadatuhat dollarit.“

Presidendi tool naksus. Ta paiskas õhku suure sigarisuitsu pilve. Ta silmad läksid suureks.

„Teil — mis teil on?“

„Minu kassas puudub sadatuhat dollarit.“

Mehel oli raske seda mõista.

„Mu kallis mr. Wallace, see on võimatu! Selline suur summa?“

Cliff oli raske. Seda stseeni oli ta kujutanud endale tuhat korda, nüüd tuli see väga ebameeldivalt.

„Ma leian ka, et see on võimatu, sir. Kuid siiski see on tõik.“

Robert Warren'i nägu läks tõsiseks. Ta vaates oma ametniku nägu arvustava ja arvestava pilguga. Wallace vaatas talle julgelt silmi. President ütles:

„Palun seletage ise, mr. Wallace. On see aruanne või süütunnistus?“

„Aruanne, sir.“

„Hm!“ Warren oli jälle endine, suuremeelne; viimast omadust ta luges äriliselt tarvilikuks asjaks. Südames ta oli äärmiselt tundetud.

„Kuidas see juhtus?“

„Tahaksin isegi jõuda selgusele.“

Järgnes vaikus. Jälle pilkude vahetus. „See paneb teid isiklikult pagana raskesse seisukorda, mr. Wallace.“

„Saan aru, sir.“

„Sadatuhat dollarit on suur summa.“

„Ma tean seda.“

Warren süütas teise sigari. „Pank igatahes ei kannu kahju. Teil on seltsi garantii. Ma kõlistan kohe sinna.“

„Muidugi.“

Noorema mehe rahulikkus käis presidendi närvidele. Viimaks ometi ta oli mehe otsa satunud, kes oli veel tundetum kui ta ise. Järsku ta lõi rusikaga vastu pulti.

„Neetud lugu! Wallace, mida peab see tähendama?“

„Seda, et see rahasumma on kadunud, sir.“

„Täpselt sadatuhat dollarit?“

„Mitte üks dollar enam ega vähem.“

„Millal märkasite seda?“

„Alles mõned minutid tagasi, sir, kui lugessin üle kassa.“

„Olite üks ruumis?“

„Seda ma ei või täpselt tõendada. Teiste maksjate ruumid on ühenduses minu omaga. Ainult ukсед on igapäev lahti vaid lühikeseks ajaks.“

„Kas usute, et mõni abilistest võttis raha?“

„Ei, sir.“

„Ei?“

(Järgneb.)

Likööri- ja napsi-
vabrik

Tallinn, Pikk 17

Tel. 431-08

Eesti

Export

EMLO

Export

Kõrges häduses
konjakid, liköörid,
napsid.

Whisky, white korse, Black & White

Saadaval igas veinikaupluses ja
resto ranis Eestis.

A/S

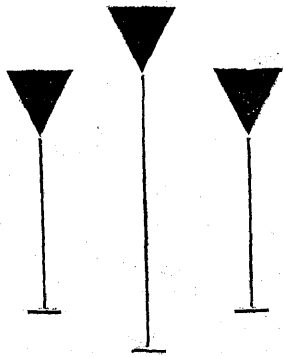
Eesti Kunstsarve Vabrik

O. Kerson & Ko.

Tallinn, Tulika tn. 7

Telefonid 431-44, 431-51

T. A. Ü.

Tartu Aiavilja Ühisus

Puu tänav 2, telefon 1-13

hää maitse

Kõrge väärtus

Odava hind

on asjaolud, miks kõik tarvitavad

Tartu Aiavilja Ühisuse

napse, konjakeid, likööre ja veine

KA TEIE

nõudke ja proovige kord ning
Teie jääte meie jookide alatiseks tarvitajaks

KAUBANDUS-TOOSTUS AKTSIASELTS

„KREENBALT“

TALLINN, S. KARJA 13

Telefon:
oma keskjaam 425-14

Postkast 346

Telegr. aadr.:
„Kreenbalt“ Tallinn

**Järgmiste kodumaa tekstiilvabrikute
müügikeskkoht ja päaladu:**

Balti Puuvilla Ketramise ja Kudumise Vabriku A-S.

*

Kreenholmi Puuvillasaaduste Manufaktuuri O-Ü.

*

Sindi Tekstiilvabrikute Üh., end. Vöhrmann ja Poeg

*

Eesti Niidivabriku Ühisus

Nõudke kodumaa kaupul

Nõudke kodumaa kaupul

Ferd. Lepik

Kella-, kullasepaäri ja tööstus

Tartus, Promenadi 3, telef. 31.

Soodsaim kellade, kuld- ja hõbeasjade ostukoht. Kellade, kuld- ja hõbeasjade parandus. Tööd ja tellimised täidetakse korralikult ja asjatundlikult. Ostan kulda ja hõbedat.

Tuntud Inglise sulg **IRIDINOID** kirjutab vähemalt 6 korda kauem. Kõvad nr. 777 E. F. Poolpehmed nr. 888 E. F. Pehmed nr. 444 F. ja 777 F.

Vabriku esindaja **A. BERTELOV**, Tallinn, Dunkri tän. 3. Tel. 432-13.

Ehitus- ja Metallitööstus

„TEHNIK“

Tartus, Võru t. 1. Kõnetr. 304.

Ehitab keskkütte-, vesivarustuse- ja kanalisatsioonisiseseid. Valmistab pumpe igaks otstarbeks, armatuure ja vesi-
varust. tarbeid.

On tõsi,

et parimaist nahkadest valmistatud kõige moodsamaid ja elegantsemaid

jalanõusid

suures valikus, soodsate hindadega ostate

K. Konsen'i ärist

Tartus, Riia 18, telef. 12-85.

Käsi-, trümo-, sein-
lauapeegleid
ja teisi klaassaa-
dusi kõige rikkali-
kumas valikus ja
soodsail tingimusil
soovitab peegli-
tööstus

E. Loderaud

Tartus, Uueturu 11, telef. 501

VALMISTAN
RÕIVASTUSTOID
DAAMIDELE
HÄRRADELE

O-Ü „ALKO“

Veinid, vahuveinid
liköörid ja napsid

SUURIM VÄLJAVALIK EESTIS.

UUDISSORDID:

VERMUT-VEIN ja PARISEK KLOOSTRILIKÖÖR
uue originaal BENEDIKTIINI retsepti järele,
ALKONJAK 3 torniga ja KOIDUPUNA KRISTAL

TEHASED ja LADU: Viljandis, Lossi t. 34, oma
m.tel. 23. KAUPLUS: Tartu t. 7, Viljandis.
ESINDUS ja LADU TALLINNAS: A-S.
„KAUBAMAJA ESTIKA“ S. Karja t. 20/8.
Telef. 447-67. ———— Telef. 447-67.

Suurim exportifirma
Metsa- ja puutööstus

A-S. «Victoria» A-S.

TALLINN - KOPLI - EESTI

Vene Balti tehas, Kopli
Kõnetr. 428-49 (küsida 13 ja 14).
Telegr. aadr.: VICTORIA - TALLINN.

Piirituse puhastamise vabrikute o/ü.

„TALLINNA VIINAVABRIK”

Ekspor

(ROSEN & Ko)
ühes

Ekspor

parfümeeria osakonnaga

**Kõige paremad konjakid, liköörid, napsid ja
Eau de Cologne j.n.e.**

Tallinn-Eesti, Merepuiestee 15

Telefon 304-26

Tartu Eesti Majanduse Ühisus

Tartus, Holmi tän. 12-18, telef. 10, 10-70 ja 2-61

Osakonnad: TARTUS, Võru tän. 4, RÄPINAS ja PUKAS

*Suurem ja vanem ühistegelise ostumüügi-
ühisus Eestis*

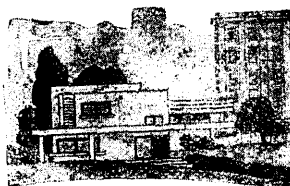
Laost saada soodsatel tingimustel

põllumajanduslikud-, raud-, naha- ja koloniaalkaubad

Soodsam ostukoht igale tarvitajale

Müük suurel ja väikesel arvul

OMA MAJA

ehitamiseks vajalikku kapitali võimaldab teile kõige otstarbekohasemalt koguda tänapäeva moodsaim kokkuhoiuviis—

elukindlustus.

Kindlustustähtaja üleelamise puhul on välja maksnud kindlustussummasid

KINDLUSTUSSELTS „EESTI“

(asut. 1907. a.),

kodumaa suurim ühistegeline kindlustusettevõte.

Valitsus: Tartus, Suurturg 8.

Osakonnad Tallinnas ja pea kõigis maakonnalinnades.

ELEKTRIBÜROO A. E. G. MATERJALILADU

Tartu, Suurturg 10.
Telef. 4-91.

Soovitab oma lugupeetud tarvitajatele kõiki installatsioon-materjale kõige paremas häduses. Tehakse kõiki elektriseadeid ja parandusi, lae- ja seinarmatuure.

Keedunõud, triikraud, elektrimootorid j. n. e.

Osram-elektrilambid — kõik tüübid alati saadaval. Nõuandeid ja eelarvmeid tasuta.

Austusega
Instr.-meister **R. Raadi.**

A-S. E. M. Uswansky ja Pojad

Nahavabrik, toores- ja karusnahkade eksport — asut. 1880. a.

Vabrik asub Tartus, Kaluri 45, tel. 1-22.

Ladud: TARTUS, Kaubahoov 24, telef. 6-91;
TALLINNAS, Vene turg 3, telef. 304-49;
PETSERIS, Kaubarida 17.

Valmistab:

Kõrgemas häduses talla-, pinsoli-, pastla-, platt-, juht-, syromet- ja sandaalinahku; igavärvilisi sumadani-, portfelli-, mööbli- ja moodsaimas värves käekotinahku. Kõiksugu vasika-kroomnahku ja rindbox'i igas värvis, veluuri ja balooniat, ka saapasääri ja päällisnahku

Lakk- ja samšnahku.

Meie töö on parim!

Meie saadused vastupidavad!

Restoran

SINIMANDRIA

Öölokaal

Parimaid koosviibimise kohti
Tartus

Hää söök, jook ja muusika
Pühapäeviti kella-viie-tee-tants
Eriti odavad hinnad

Tartus, Suurturg 13. Tel. 1-27

Perekonna tervise
ja
külaliste kiituse
kindlustab

K O H V

E.T.K. vilja-, ubavilja-
ja ubakohvid on müü-
gil ühiskauplusis.

A.-S.

»EESTI REISIBÜROO«

Pääkontor: Tallinn, Kinga t. 3, telefonid 433-20 ja 433-21.

Osakonnad:

Tartu, Suurturg 7, tel. 372. // Pärnu, Rüütli, Endla m., tel. 113.

Telegr. aadress: „ERBO“, Tallinn, resp. Tartu, Pärnu.

Raudteepiletite eelmük: a) Kodumaal kõikidesse jaamadesse, b) Välismaal kõikidesse suurematesse linnadesse ○ *Esitused ja agentuur kõikidelt suurematelt Euroopa reisibüroodelt* ○ *Ringreisupiletid turistidele* ○ *Rahavahetus ja valuutamük reisijatele* ○ *Välismaa passide ja viisumite muretsemine* ○ *Laevasõidupiletid kõikidele kodumaa ja Baltimere liinidele* ○ *Ookeanilaevade piletid Inglise, Saksa, Prantsuse, Rootsi ja Ameerika liinidel kõikidesse ilmaosadesse* ○ *Kanadasse piletid Canadian Pacific Railway Co. liini pääle.*

Õhusõidupiletid „Aero“, „Deruluft“i ja „Loti“ liinidele.

Eestimaa Põllusaaduste Ümbertöötamise Osühisus

„VIRU“

Tallinn - Eesti, Suur Kloostri tän. nr. 22/18

Telegr. aadress: „Viruosa“ // Kõnetr. 437-84

Vabrikud

Rakveres, Kadrinas ja Jõhvis

Põllumajanduslik eksport osühisus

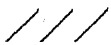
„OVO“

Asutatud 1924. a.

Tallinn, S. Karja 18
Laenupana majas ja ruumes.

Kõnetr. 445-71 & 447-53

Telegr. „OVO“ — Tallinn

Ostab piiramata arvul
aasta läbi väljaveoks
ja siseturu tarbeks

**kanamune
ja nahku.**

E. KOPELOVSKY & Ko.
Metsaeksport

Tallinn, Valli 10-45

Telef. 461-29, 461-19

Eestis

A/S. „TEKLA“

Päakontor:

Tallinn, Suur Karja 15
tel. 448-18

RIIDEÄRID:

TALLINN, Suur Karja 15	tel. 445-23
TALLINN, Valli 10	„ 468-02
HAAPSALU, Ehte 2	„ 1-57
KÜRESAARE, Kauba 2	„ 72
MUSTVEE, Tartu 15	„ 62
NARVA, Peetri pl. 2	„ 2-38
PETSERI, Riia 1	„ 1-17
PÄRNU, Jäneselja 5-a	„ 1-10
RAKVERE, Turuplats	„ 2-85
VALGA, Kesk 11	„ 26
VILJANDI, Tartu 6-a	„ 2-40
VÕRU, Jüri 5-a	„ 1-26

Müügil kindlate hindadega järgmiste kodu-
maa vabrikute kaubad:]

Balti Puuvilla Ketramise ja Kudumise
Vabriku A/S-i

Kreenholmi Puuvillasaaduste Manufak-
tuuri O/Ü-se

Sindi Tekstiilvabrikute Ühisuse

Eesti Niidivabrikute Ühisuse

Välismaa kauba tarvitamisel voolab meie
raha üle piiri, suureneb järjest töötute arv,
jääb vaeseks maa ja rahvas!

Ostes kodumaa kaupa, vähendate tööpuudust!

nimi tähendab hääd kvaliteeti!

- „Regina“ Eau de Cologne
- „ Lõhnaõli
- „ Puuder
- „ Kreem (rasvaga ja rasvata)
- „ Küünelakk

Iluhoiu vahendite ostmisel pöörake tähelepanu firmale:

A/S. Prov. J. LILL

TARTU

TARTU ERAKLIINIK

Tartus, Riia tän. 34, telef. 12-60

Ravitakse kõiki haigusi, välja arvatud nakkushaigused

Sünnitusosakond

Röntgenikiired, kõrgustikupäike Sollux, diathermia ja teised elektriravi-aparadid

Laboratoorium

MIRVITZ JA POJAD

Klaas-, portselan-, kivi-, lambi-, alumiin-, email-, nikkel- ja teraskaupade rikkalikum valik ja soodsam ostukoht

Eesti Kaub.-Tööstus A-S.

Mirvitz ja Pojad

Tartus,
Raekoja tän. 6.
Telef. 3-83

Tallinnas,
Estonia pst. 13.
Telef. 46-102.

Daamidele:

Kindaid nahast ja villast, salle siidist ja villast, pesu siidist ja puuvillast, sukki floorist, siidist ja villast kõigis moods. värves. Pulloverisid, jakke, j.n.e. j.n.e.

Härradele:

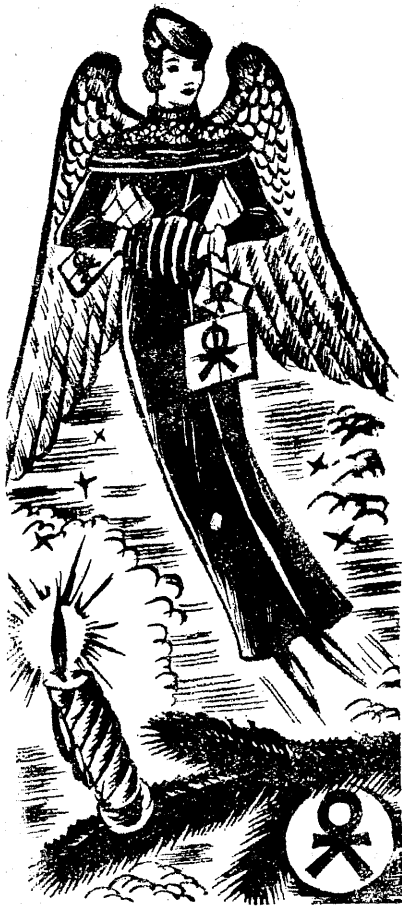
Päevasärke, sokke, trikoo-pesu, kraesid, taskurätte, kindaid. Eriti suures valikus kohale jõudnud kaelasidemeid.

B. Genss ja Pojad

Pudu-, moe- ja terasekauplus

Tartus, Küüni tän. 8, telef. 5-17

Asut. 1885. a.

Kel kodumaa kallis, ostab kodumaa kaupa

VALMISTAME

parimaid ja moodsemaid
kleidi-, mantli-, voodri-, üli-
konna- ja pesuriideid siidist,
villast ja puuvillast, sukki,
sokke, pitse, paelu, spordi-
ja võimlemisülikondi jne.

AKTSIASELTS

OSKAR KILGAS

Vabrik: Tallinn, Volta 3.

Kaubad saadaval üle maa.

LUGUPEETUD

PERENAISED

MEIE KAUPLUSJED: **Tartus** — Ülikooli 7, tel. 12-59; Tähe 72,
telefon 12-18; Narva 9, telefon 12-22; Narva 123,
telef. 14-08. **Valgas**,¹ — Vabaduse 32, telef. 32,

**on alati teie teenistuses. Kaup
kvalideedilt ja hinnalt võistle-
matu.**

Üh. „Lõuna-Eesti Eksporttapamajad“

Tartus. Tel.: juhataja 11-64, Kodune Kesksaam 11-24 ja 11-28.

Külastage

M. Jänese suuräri Tartus

Kaubahoov 9—12. Telef. 591

Asut. 1899. a.

Rikkalikus ja maitsekas valikus

Daamide mantli-
kostüümi- riidet
kleidi-

moodsetes värvides ja koeviisides. Ühevärvilised ja ja kirjud kleidisiidid.

Härrade ülikonna-
palitu- riidet
püksi-

oma eesõigustatud erimustrites. Igasugused voodririided.

Valmisriiete eriosakond.

Igasuguste tellimine iga valitud moe järele.

Hinnad ja valik väljaspool võistlust. Jälgige ajalehe-kuulutusi ja väljapanekuid vaateaknal.

Vanem, suurem ja kõige täielikum riidekaubaladu Eestis.

M. Jänese suuräri Tartus

J. & A. Paalmann'i trükk. Tallinn, V. Karja 12. 1935. a.